

Reewildbeheerplan
Reewildbeheerplan
Periode
2001 - 2010
Wildbeheereenheid
"Broek en Duin"

REEWILDBEHEERPLAN

PERIODE 2001 TOT EN MET 2010

WILDBEHEEREENHEID "BROEK EN DUIN"

Auteur: Jan Meesters
Bestuurslid WBE "Broek en Duin"
Voorzitter Reewildbeheercommissie

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord

Inleiding

1. Doelstellingen
2. Uitvoering
3. Introductie WBE, Reewildbeheercommissie en Reewildcoördinator
 - 3.1. WBE "Broek en Duin"
 - 3.2. Reewildbeheercommissie en haar functie
4. Het werkgebied
 - 4.1. De habitat
5. Het reewild
 - 5.1. Het ree en zijn voedsel
 - 5.1.1. Voedselopname en spijsvertering
 - 5.1.2. De bek
 - 5.1.3. Het gebit
 - 5.1.4. De spijsvertering
 - 5.1.5. Voedsel in de winter
 - 5.1.6. Vetdepots
 - 5.1.7. Energieverlaging
 - 5.1.8. Het voedsel en de sociale organisatie
 - 5.1.9. Voedsel en voortplanting
 - 5.1.10. Wat eet een ree?
 - 5.2. Aantallen reewild
 - 5.3. Conditie van het reewild
 - 5.4. Draagkrachtbepaling
 - 5.5. Leeftijdsoepaling
 - 5.5.1. Door middel van het gebit
 - 5.5.2. Door middel van de verbening van het strottenhoofd
 - 5.5.3. Door middel van het gewei
 - 5.5.4. Door middel van het neustussenschot
 - 5.5.5. Door middel van het slijpplaatje
 - 5.5.6. Anders
 - 5.6. Regulatie
 - 5.6.1. Toegestane methodes
 - 5.6.2. Toegestane geweren en kalibers
 - 5.6.3. Typische reewildkalibers
 - 5.6.4. Gangbare kogeltypen
 - 5.7. Regulatiegegevens afgelopen jaren 1999, 2000 en 2001
 - 5.8. Reewildschade
 - 5.9. Valwild
 - 5.9.1. Verkeersveiligheid
 - 5.9.2. Verdrinking
 - 5.9.3. Ziekten en stroperij
 - 5.9.4. Onderlinge gevechten
 - 5.10. Verstoring

6. Knelpunten bij beheer
 - 6.1. Schade toegebracht aan land- en tuinbouw en boomkwekerijen
 - 6.2. Schade toegebracht aan het verkeer
 - 6.3. Verkeersveiligheid
 - 6.4. Schade aan de populatie
 - 6.5. Biotoop
 - 6.6. Geslachtsverhouding en leeftijd
 - 6.7. Regulatie (te laag)
 - 6.8. Verstoring door intensieve recreatie
 - 6.9. Valwild door maaien
 - 6.10. Stroperij
7. Reewildbeheerplan
 - 7.1. Registratie en inventarisatiemethode (jaarrondtelling)
 - 7.2. Regulatieplan
 - 7.3. Aanvraag vergunning
 - 7.4. Realisering van de toezegging
 - 7.5. Toewijzing en toonplicht
 - 7.6. Het "loodje" (wildmerk)
 - 7.7. Kreupele en zieke stukken
 - 7.8. BOA's (Bijzondere OpsporingsAmbtenaren)
 - 7.9. De nazoek
8. De reewildjager
9. Voorlichting
10. Tot slot
11. Bijlagen:
 - 11.1. Topografische kaart van het gebied
 - 11.2. Kaart wildspiegelplan en valwild
 - 11.3. Draagkrachtberekening op basis van biotoopwaardering
 - 11.4. Regulatie doorrekenmodel
 - 11.5. Historisch overzicht (aantallen)
 - 11.6. Historisch overzicht (valwild)
 - 11.7. Meldingsformulier valwild
 - 11.8. De reewildjagers in het werkgebied van WBE "Broek en Duin"
 - 11.9. Kwaliteit / gemiddeld gewicht reewild / reden afschot
 - 11.10. Kaart biotoopbeheerplan
 - 11.11. Gebruikersvergunning
 - 11.12. Reewild telformulier
 - 11.13. Aanvraag reewildregulatie / afschot
 - 11.14. Regulatie- / toonformulier
 - 11.15. Theoretische benadering Reewildstand vanaf 01-01-2000
 - 11.16. Historisch overzicht van gerealiseerd afschot
 - 11.17. Zweethondenlijst Brabant / Limburg

Voorwoord

Het aantal reeën in ons land groeit met de dag. Een vertienvoudiging in de afgelopen decennia is een feit. Gevolg hiervan is dat de reeën verspreid over vrijwel het gehele gebied van onze wildbeheereenheid voorkomen. Het worden noodgedwongen cultuurvolgers. Hiertegenover staat dat het buitengebied intensief door de mens wordt gebruikt en ingericht, waardoor er onder meer geen plaats meer is voor grote predatoren. De mens bepaalt dus zowel direct als indirect de leefomstandigheden van reeën. Dit legt een morele en wettelijke zorgplicht op de mens om de gezondheid en het welzijn van het ree zoveel mogelijk veilig te stellen. Niet ingrijpen leidt tot overbevolking c.q. ruimtegebrek, waardoor voedselschaarste en stress optreden. Dit zijn omstandigheden waarin abnormale vatbaarheid voor ziekten ontstaat en ernstige gedragsafwijkingen voorkomen. Parasieten krijgen voorts grote invloed als gevolg van de verminderde weerstand, wat onherroepelijk leidt tot omvangrijke sterfte onder reeën. Wij zijn daarom van oordeel dat een consequent en actief beheer van de sterk gegroeide aantallen reeën noodzakelijk is. E.e.a. wel afgestemd op de actuele stand van zaken in de Wildbeheereenheid "Broek en Duin". Wij pleiten voor aantallen die in evenwicht zijn met de leefomstandigheden en de daar geldende functies.

Jan Meesters, voorzitter Reewildbeheercommissie

Met dankzegging aan mijn vriend, mentor en mede commissielid, Jan van der Meijden, die mij tijdens onze vele gezamenlijke berstochten gevraagd en ongevraagd heet voorzien van veel praktische informatie.

Jan, hartstikke bedankt.

Inleiding

De Reewildbeheercommissie, onderdeel uitmakend van de Wildbeheereenheid "Broek en Duin" heeft zich geconformeerd aan de doelstellingen van de Vereniging Het Reewild.

Naast het overheidsbeleid, wat gericht is op planmatig beheer van het reewild en wat betrekking heeft op een gebied van minimaal 5000 ha., ziet de Reewildbeheercommissie de noodzaak in van het planmatig aanpakken van alle facetten, welke betrekking hebben op het beheren van de reewildpopulaties in haar gebied. Hierbij zullen wij de verantwoordelijkheid van de individuele reewildbeheerder niet uit de weg gaan. Sterker, het welslagen en het adequaat opzetten van een Reewildbeheerplan is afhankelijk van de inzet en betrokkenheid van elke reewildbeheerder uit de Wildbeheereenheid "Broek en Duin".

Het Reewildbeheerplan 2001 - 2010 wordt door alle individuele reewildbeheerders uit de genoemde wildbeheereenheid gedragen en men conformeert zich aan de in het plan omschreven doelstellingen, voorwaarden en afspraken.

1. Doelstellingen

De Reewildbeheercommissie van de Wildbeheereenheid "Broek en Duin" streeft naar het behoud van duurzame populaties reewild en de bevordering van het welzijn van het reewild in haar werkgebied, afgestemd op de draagkracht van het biotoop. Hierbij wordt zoveel mogelijk schade aan land- tuin - en bosbouw voorkomen en verdient de verkeersveiligheid extra aandacht.

2. Uitvoering

Om deze doelen te bereiken, dient deskundig, veilig en actief reewildbeheer, op basis van een door de overheid goedgekeurd wildbeheerplan, te worden uitgevoerd.

In het onderliggende Reewildbeheerplan, worden populatiegegevens gerelateerd aan belangrijke factoren, zoals voedsel, dekking, rust, ruimte, schade aan zowel flora als fauna en (verkeers-) veiligheid.

Het reewildbeheer wordt in overleg met grondeigenaren en overheden uitgevoerd. De beheersmaatregelen hebben betrekking op zowel de terreinen waar reeën leven, als op de omvang van de reewildpopulaties.

De uitvoering hiervan is in handen van deskundigen. Voor zover het actief ingrijpen in populaties betreft, is regulatie een juiste en veilige methode, mits uitgevoerd door adequaat opgeleide reewildjagers en conform de bedoelingen van de wetgever. Deze reewildjagers dienen de reeën tegen onnodig lijden te beschermen en gedragen zich bij de uitvoering van het regulatieplan, zoals een goed reewildjager betaamt.

Schending van deze verplichting kan worden aangebracht bij de Stichting Tuchtrechtspraak Jacht- en Wildbeheer, gevestigd te Utrecht.

Ten einde controle en registratie van het afschot mogelijk te maken, worden geschoten reeën voorzien van een uniek nummer, het zgn. loodje!

3. Introductie WBE en de Reewildbeheercommissie.

Hieronder volgt een korte beschrijving van de Wildbeheereenheid (WBE) "Broek en Duin" en de daaronder ressorterende Reewildbeheercommissie met haar verantwoordelijkheden.

3.1. WBE "Broek en Duin"

In 1993 fuseren Wildbeheereenheid "De Weidman" te Udenhout en Wildbeheereenheid "Helvoirt, Loonse en Drunense Duinen" te Helvoirt.

Gelijktijdig heft de Vereniging Reewildring "Broek en Duin", na 15 jaar werkzaam te zijn geweest, zich op. De nieuwe Wildbeheereenheid, die uit deze fusie ontstaat, neemt de naam "Broek en Duin" over.

Het werkgebied van de WBE "Broek en Duin" ligt tussen de steden 's-Hertogenbosch, Tilburg en Waalwijk en heeft een oppervlak van ruim 12.500 ha. (inclusief bebouwde kommen)

De rijkswegen tussen de genoemde steden vormen de begrenzing van het werkgebied van de WBE, wat is onderverdeeld in 60 jachtvelden. Van het werkgebied is 75% bejaagbaar. Op de overige 25%, het gebied de "Loonse en Drunense Duinen", eigendom van Natuurmonumenten, mag op bepaalde voorwaarden, uitsluitend reewild worden bejaagd.

3.2. Reewildbeheercommissie en haar functie

De WBE "Broek en Duin" heeft voor het reewildbeheer een aparte commissie benoemd. Deze Reewildbeheercommissie komt voort uit RAC-8 en als we nog iets verder teruggaan uit de Vereniging Reewildring "Broek en Duin" te Udenhout. De Reewildbeheercommissie bestaat uit deskundige leden, die in staat zijn hun theoretische kennis te koppelen aan praktische ervaring. De Reewildbeheercommissie coördineert de activiteiten binnen haar werkgebied en is verantwoordelijk voor:

- Opstellen van het Reewildbeheerplan en de controle op naleving ervan
- Reewildtellingen; de jaarrondtellingen, de schemertellingen en de controletellingen
- Bepaling van de draagkracht per ha cq. jachtveld
- Vaststellen van het regulatieplan, alsmede het verstrekken van afschotvergunningen
- Uitvoering van de toonplicht
- Uitgifte loodjes
- Registratie van de gegevens inzake geschoten reewild
- Registratie van het valwild
- Jaarlijkse evaluatie van de regulatiecijfers
- Evalueren van het wildspiegelplan en de coördinatie van de uitvoering ervan
- Evaluatie van het Reewildbeheerplan
- Uitroepen van een jaarvergadering
- Voorlichting
- Organiseren van oefenavonden op de schietbaan
- Organiseren van praktijkavonden (ontweiden)
- Opzetten van een reewildbeheercursus in eigen beheer

Het merendeel van deze taken worden door de voorzitter gecoördineerd, waardoor deze zich opwerpt als Reewildcoördinator. Binnen de Reewildbeheercommissie is ruimte voor minimaal een, maar nog liever twee coördinatoren.

4. Het werkgebied

Het reewild in het beheergebied van de WBE "Broek en Duin" beweegt zich veelal binnen de grenzen van meerdere jachtvelden. Vanuit een planmatige aanpak van het wildbeheer is het ten aanzien van het reewildbeheer een goede samenwerking tussen de jachthouders in de leefgebieden van het reewild een absolute voorwaarde. Hierbij mogen wij zeker niet de jachthouders van de aangrenzende WBE's vergeten.

Binnen het werkgebied houden de jachthouders gezamenlijke reewildtellingen. Plaatsen en onderhouden gezamenlijk de reewildspiegels. Indien nodig in samenwerking met de betrokken gemeenten en overheidsinstellingen, e.e.a. in overleg met de Reewildbeheercommissie. De jachthouders verzamelen gegevens en komen in overleg Reewildbeheercommissie en de reewildcoördinator tot een gezamenlijk onderschreven Reewildbeheerplan.

Zodoende is een goed en verantwoord reewildbeheer bereikt, waardoor er gezamenlijke afspraken gemaakt kunnen worden over de populatieontwikkeling en het uit te voeren regulatiebeleid.

Het daadwerkelijk reewildbeheergebied strekt zich uit over ongeveer 6.300 ha., waarvan ruim 3000 ha. Worden ingenomen door optimale dekking.

Het te beheren gebied verschilt zeer in biotoop. Het varieert van droog stuifzandgebied met overwegend naalddhout tot natte broeklandschapselementen met "rijk" loofhout. Deze twee totaal verschillende biotopen worden door een landbouwweg van ongeveer 8 km. Van elkaar gescheiden. Het reewild uit het ideale moeras/loofhoutgebied is gemiddeld zwaarder in gewicht dan het reewild uit het duingebied, terwijl omtrent de conditie van het reewild en de ontwikkeling van de geweien over het algemeen weinig verschillen te melden zijn. Of het betreft het onderlinge onderscheid met betrekking tot de aanwezigheid van pareling. In het broeklandschap treft men nauwelijks enige pareling aan op het gewei, terwijl in het duingebied de geweien duidelijk meer pareling vertonen. Daarnaast worden in het broeklandschap meer bokken waargenomen met een spitsergewei of nog erger als knopbok.

4.1. De habitat

Het gedeelte van het werkgebied van de WBE "Broek en Duin", waarop dit Reewildbeheerplan betrekking heeft, bestaat voor het grootste gedeelte uit bos, akkers, grasland, kwekerijen en moeras (riet). Zowel loof- als naaldbos komt voor, beiden met aanzienlijke onderdekking, zoals bramen, grassen, varens, pijpenstrootje, bosveren, bosbessen en jonge boomaanplant.

Globale gebiedsindeling:

Biotoop	aantal ha.	% van Totaal	aantal reeën per 100 ha.
Loofhout	1200	19,0	12
Naalddhout	1500	23,8	8
Gemengd bos	150	2,4	12
Moeras	200	3,2	8
Water	50	0,8	--
Duin	600	9,5	6
Omsloten weiden en akkers	2400	38,1	6
Kwekerijen	200	3,2	6
Totaal	6300 ha.	100%	7,8 (gemiddeld)

5. Het reewild

Het ree is de kleinste vertegenwoordiger van de hertachtigen in Europa. Een volwassen ree heeft een lengte van ongeveer 1,20 meter, een schouderhoogte van ongeveer 75 centimeter en het levend gewicht van rond de 23 kilo. Men treft het ree aan in zeer verschillende landschapstypen. Van hooggebergte tot het laagland, van zeer vochtig tot behoorlijk droge terreinen, in bosgebieden en in het open veld. Als er maar voldoende voedsel, dekking en rust aanwezig is. De populatiegrootte groeide in Nederland vanaf 1930 zo'n 3000 tot 4000 stuks tot in 1975 22.000 stuks en momenteel wordt de totale populatie in Nederland geschat op ongeveer 60.000 stuks reewild. (en waarschijnlijk al meer)

5.1. Het ree en zijn voedsel

Reeën zijn herbivoren oftewel planteneters. Om de concurrentie onder de planteneters de baas te blijven, hebben reeën een eigen voedselstrategie ontwikkeld.

Reeën eten bij voorkeur plantendelen, die gemakkelijk afbreekbaar zijn en waarin een hoog percentage voedingsstoffen worden aangetroffen. Men noemt reeën daarom ook wel "concentrate selectors". Ook worden reeën wel tot de categorie van de "browsers" gerekend. Met "browsers" worden dieren bedoeld die al "knabbelend" plantenmateriaal opnemen.

Daartegenover staan de "bulk & roughage feeders", de grazers, die grote hoeveelheden moeilijk verteerbaar plantenmateriaal kunnen verwerken. Er is ook nog een groep planteneters die van beide bronnen profiteert. Deze dieren noemt men de "intermediäre feeders" (edelherten).

In tegenstelling tot het roodwild, blijkt dat het reewild ruw en vezelrijk voedsel niet echt nodig heeft.

Het belangrijkste criterium voor het ree is lichtverteerbaar en energierijk voedsel tot zicht te kunnen nemen. Het ree is met een relatief kleine pens en een grote behoefte aan energie, aangewezen op lichtverteerbaar voedsel dat het maagdarmkanaal snel passeert.

5.1. Het ree en zijn voedsel (vervolg)

In de winter wordt er meer van struiken en bomen gegeten (zelfs tot 80%). Uiteraard houdt dit tevens in, dat in die terreinen waar dit plaatsvindt, een tekort heerst aan lichtverteerbaar, energierijk voedsel, gedurende de winterperiode.

Het ree is géén grazer, maar een "snoeper", die hier en daar een blaadje, een knopje, een bloempje of een takje plukt. Mede dankzij een sterk ontwikkelde reuk- en smaakzin weet het ree voor zich het meest geschikte voedsel te selecteren.

De dagelijks voedselbehoefte van een ree met een gewicht rond de 20 kg. schommelt tussen de 2 en 4 kg. natuurlijk voedsel (ongeveer 3 kg. water). Dit betekent; 400 – 800 gram droge stof en 30 – 50 gram verteerbare eiwitten plus 350 gram koolhydraten (suikers) en 3 tot 4 gram kalk en fosforzuur..

De verteerbaarheid wordt minder, naarmate het vezelgehalte groter wordt (in de winter) en neemt toe wanneer het eiwitgehalte eveneens toeneemt (in het voorjaar).

Er is bij het ree tweemaal per jaar een maximale voedselbehoefte waar te nemen: één in het najaar, begin november en één in het voorjaar, zo rond april.

Hierbij spelen bij de reebok geweiopbouw en de bronst een rol en bij de reegetit de dracht en het zogen van de kalfjes.

De bok heeft met name in de periode dat het gewei wordt opgezet meer kalk en fosforzuur nodig.

Overigens kan de voedselbehoefte ook variëren afhankelijk van; geslacht, leeftijd en biotoopkwaliteit.

De behoefte aan water is afhankelijk van het menu. In onder meer de kardinaalsmuts en de naaldhoutsoorten zit het meeste water. Tussen de 55 en 62%. Deze gewassen zijn dus als waterleverancier van belang voor het reewild. Het opnemen van water is noodzakelijk omdat het water in het reeënlichaam als oplos- en transportmiddel van zouten, aminozuren en suiker een rol speelt. Het reeënlichaam bestaat voor tussen de 60% – 70% uit water!

Kleine veranderingen in het vochtgehalte van de cellen brengen storingen in de stofwisseling met zich mee, waardoor conditievermindering kan ontstaan en ziekten als gevolg hiervan kunnen optreden.

Tekort aan water kan het afsterven van de pensflora tot gevolg hebben en bij de geit de ontwikkeling van het kalf afremmen.

In de zomermaanden bevat het groene voedsel over het algemeen voldoende vocht!

Naast water, heeft het ree ook zand nodig voor de spijsvertering. Zandopname door reeën wordt waargenomen.

Zoals hierboven vermeld, heeft het ree behoefte aan diverse mineralen. De belangrijkste mineralen voor reeën zijn kalk (CaO) en fosforzuur (P₂O₅).

Behalve aan mineralen, heeft het reewild ook een grote behoefte aan verschillende vitaminen. Voor de ontwikkeling van het lichaam en het gewei zijn de vitaminen A, C en D bijzonder belangrijk. Met name vitamine D is van belang voor de beender- en geweiopbouw. Het komt in kleine hoeveelheden voor in:

paddestoelen, luzerne, grassen en klaver.

De meeste vitamine D wordt, onder invloed van de zon, in het lichaam zelf aangemaakt. Vitamine C is meestal voldoende in het voedsel aanwezig.

5.1.1. Voedselopname en spijsvertering:

Voedselopname en voedselvertering gebeuren onder meer via de bek, het gebit en de magen. Hoe gaat dit in zijn werk?

5.1.2. De bek

De bouw van de bek van een ree is belangrijk voor de manier waarop reeën hun planten selecteren. Dieren met een brede bek kunnen slechts voor de vuist wegvreten. Bij de grote grazer komt een dergelijke bek voor. Zij gebruiken de bek min of meer als maaimachine en kunnen er zeker niet erg kritisch mee zoeken.

Reeën die een smal bekje hebben, zijn wel in staat om gericht planten uit te zoeken. Ze kunnen zelfs van stengels bladeren en knoppen afplukken. De bek wordt dan als een soort pincet gebruikt.

5.1.3. Het gebit

Het gebit van reeën is erop gebouwd, om de harde plantencellen te vermalen. De kauwoppervlakken van de kiezen zijn geplooid, waardoor de planten gemakkelijk kunnen worden vermalen. Evenals andere herkauwers, heeft ook het ree in de bovenkaak geen snijtanden.

Het voedsel wordt met de lippen en de tong vastgepakt, vastgedrukt tussen de kaken en afgesneden met de snijtanden van de onderkaak. Tussen de snijtanden en de kiezen van de onderkaak zitten openingen, de diastemen. Reekalveren worden met een volledig melkgebit geboren. Dit gebit bestaat uit drie snijtanden, een hoektand en drie kiezen in iedere onderkaakhelft.

De hoektanden ontbreken zowel in de onder- als de bovenkaak. Slechts een enkele keer worden toch hoektanden aangetroffen (de zogenaamde haken).

5.1.3 Het gebit (vervolg)

Met het melkgebit kunnen de kalveren al een week na de geboorte planten eten.

Dit jeugdgebit is echter sterk aan slijtage onderhevig en dient dan ook spoedig te worden vervangen door steviger materiaal. Bij de kalveren begint al spoedig de opbouw van het blijvende gebit.

Dit gebit is na ongeveer een jaar compleet. Het gebit is dan bovendien uitgebreid met drie kiezen per kaakhelft.

De tanden en kiezen zijn opgebouwd uit tandbeen. De kroon van een kies is bedekt met een harde stof, het email. Daar waar het email tijdens het eten is weggeslepen komt het tandbeen weer te voorschijn.

Er treedt dan een kenmerkend slijtagepatroon op. Het zachte tandbeen en het harde email slijten niet evenredig af. Op het tandbeen werken allerlei plantensappen in, waardoor er een verkleuring ontstaat. De slijtage en de verkleuring geven een karakteristiek patroon, waaraan men de leeftijd van de stukken kan afleiden. Gedurende het leven van een ree groeit het tandbeen door en vult de pulpaholte. De wortels van de tanden en kiezen zijn bedekt met cement.

Dit cement wordt het gehele jaar afgezet, in mindere mate gedurende de wintermaanden. Hierdoor ontstaat er een gelaagdheid die aan de jaarringstructuur van een boom doet denken. Door van de kiezen slijpplaatjes te maken, is het mogelijk de gelaagde structuur onder een microscoop zichtbaar te maken. Door de laagjes te tellen kan de leeftijd van het ree worden geschat.

Doordat het ree en zijn spijsvertering afhankelijk is van goed vermalen voedsel, sterft het stuk, op leeftijd, in de regel aan versleten en afgesleten kiezen. Het voedsel komt hierdoor onvermalen in de pens terecht en die kan daar vervolgens niets mee.

5.1.4. De spijsvertering

Plant aardige celwanden zijn opgebouwd uit cellulose en lignine. Vreemd genoeg kunnen de dierlijke spijsverteringssappen deze stoffen niet afbreken. Hiervoor hebben ze hulp van buitenaf nodig. Micro-organismen (bacteriën en protozoa) die door gisting wel in staat zijn cellulose en lignine af te breken. Bij de herkauwers heeft zich daarvoor een ingewikkeld magenstelsel ontwikkeld.

Vergeleken met grazers beschikken reeën echter over een betrekkelijk eenvoudige magenstructuur. In de pens, die deel uitmaakt van deze magenstructuur, bevinden zich bijvoorbeeld veel minder plooien dan bij de grazers.

Bij het ree bevinden zich achter de lever, in de buikholte, de vier magen, welke voor deze herkauwer onmisbaar zijn. Het zijn de lebmaag, de pens, de boekmaag en de netmaag.

De vertering vindt als volgt plaats. Het opgenomen voedsel wordt eerst opgeslagen in de pens waar de microben direct met de afbraak beginnen.

Het ree en de micro-organismen leven in een symbiose. Dit houdt in dat het ree levensvoorwaarden verstrekt aan de micro-organismen en omgekeerd.

De micro-organismen hebben een vochtige en warme, zuurstofarme omgeving nodig. Deze leefomgeving wordt geleverd door de reeën in de vorm van de pens. De micro-organismen breken het celwandmateriaal van de planten af en nemen de afgebroken stoffen voor een groot deel zelf op. De voor het ree broodnodige energie komt pas vrij wanneer de micro-organismen sterven. De celinhoud is pas dan goed verteerbaar voor de reeën. Het aantal en de soortensamenstelling van de micro-organismen wisselen per diersoort. De eindproducten zijn echter steeds hetzelfde, namelijk vluchtige vetzuren zoals; azijnzuur, propionzuur en boterzuur. Verder komt er methaan- en koolzuurgas vrij. De vluchtige vetzuren worden door de penswand in de bloedbaan opgenomen. De bacteriën en eencellige organismen in de pens van het ree, welke voor de spijsvertering zorgdragen, vermeerderen zich gestaag. Ze worden tenslotte in de darm door het ree verteerd en in de bloedbaan opgenomen en dienen als zodanig voor een continue eiwitbron. Bij onvoldoende stuk gewreven en vermalen spijsbrij, kunnen deze organismen zich onvoldoende vermeerderen, waardoor een eiwittekort optreedt.

Landbouwbestrijdingsmiddelen zijn wellicht niet direct schadelijk voor het ree, maar wel voor zijn natuurlijke pens- en darmflora! Het ree zal er dan ook indirect aan sterven.

Als de pens, die zo'n 5 liter voedsel kan bevatten, gevuld is, wordt er herkauwd. De netmaag stuurt in dit geval een beetje voedsel terug naar de bek en als reactie hierop begint het ree te kauwen (herkauwen). Tijdens het herkauwen wordt het voedsel intensief met speeksel vermengd. Het speeksel bevat veel carbonaat, een stof die bufferend werkt op de bij de gisting gevormde zuren. Voor een goede werking van de micro-organismen en dus van de gehele spijsvertering van reeën, moet de zuurgraad van de pens op een zo constant mogelijk niveau blijven. Om een constante zuurgraad te garanderen produceren reeën veel speeksel. Over het algemeen bepalen de grootte van de pens en het percentage celwandmateriaal van het voedsel, de doorstroomsnelheid van het voedsel. Door de kleine penscapaciteit en het licht verteerbare plantenmateriaal dat ze eten, hebben reeën doorgaans een snelle darm passage.

Doordat het voedsel soms wel dagen achtereen in de pens blijft, onderhevig aan een langdurige inwerking van de bacteriën en wel tientallen herkauwgangen, kan het ree slechts een beperkte hoeveelheid voedsel tot zich nemen. Dat is ook wat we waarnemen. Snel uittreden, snel een kleine hoeveelheid voedsel tot zich nemen en weer terug de dekking in. Bij schaarste lijdt het ree niet direct honger, maar eten ze eenvoudigweg door te herkauwen. Met name in de winter voorkomt dit een te sterke afkoeling, omdat ze niet direct koud voedsel tot zich moeten nemen.

5.1.5. Voedsel in de winter

Reeën zijn zoogdieren en hebben een constante lichaamstemperatuur. Net als mensen. Doorgaans is de lichaamstemperatuur hoger dan die van de omgeving, waardoor er voortdurend warmte aan de omgeving wordt afgestaan. Dit betekent energieverlies en dit energieverlies moet worden aangezuiverd. De reeën hebben hiernaast nog een andere handicap: de verhouding tussen hun lichaamsvolume en lichaamsoppervlak is ongunstig. Hierdoor staan reeën relatief meer warmte af dan bijvoorbeeld grote herkauwers. De voedselkwaliteit zoals reeën die wensen, komt gedurende de wintermaanden niet voor. De meeste plantendelen hebben dan een hoog celwandgehalte en een lage voedingswaarde. Deze planten komen alleen maar in aanmerking als buikvulling en zijn als energieleverancier ongeschikt. Deze ongunstige voedselsituatie kan wel zo'n vier tot vijf maanden duren. Gezien het grote energieverlies, de lage voedingswaarde van het plantenmateriaal en ook de snelle darmassage zouden reeën in de winter in grote moeilijkheden kunnen komen. Echter, aan deze problemen hebben reeën zich aangepast. Tijdens de wintermaanden zijn de reeën nauwelijks actief. Hierdoor sparen ze energie.

5.1.6. Vetdepots

Uit diverse onderzoeken is gebleken dat de voedselbehoefte bij de reeën vooral groot is in de maanden; april, mei en oktober, november. Tijdens de herfstmaanden wordt er meer energie opgenomen dan dat er wordt verbruikt. De overtollige energie wordt als lichaamsvet in het lichaam afgezet. Deze vetdepots zijn te vinden onder de huid, rond de nieren, tussen de darmen en in het beenmerg. Vanaf eind januari beginnen de dieren de vetdepots aan te spreken. Reeën die in terreinen leven waar weinig voedsel in lichaamsvet kan worden omgezet, maken een kleinere kans om de winter te overleven.

5.1.7. Energieverlaging

Gedurende de wintermaanden besteden reeën aanzienlijk minder tijd aan voedsel zoeken. Uit onderzoek is gebleken dat hun behoefte om te eten is verminderd. Ze eten dan nog maar 60% van hun dagelijkse consumptie tijdens de zomermaanden.

In de zomermaanden besteden ze zo'n 12 tot 14 uur aan voedsel zoeken, opeten en herkauwen. 's Zomers zijn er zo'n 10 tot 12 eetperioden (Laveimomenten), tegen 6 tot 7 in de winter. Ook de pens past zich aan deze voedselomstandigheden aan. Dit orgaan wordt in de winterperiode ongeveer 20% kleiner. Ook het aantal uitsteeksels van de penswand neemt in de winter af en de pens stelt zich op deze wijze in op voedsel van een geheel andere samenstelling.

In het voorjaar, wanneer de planten weer uitschieten en gaan groeien, moet het spijsverteringskanaal worden omgebouwd. Deze ombouw duurt ongeveer drie weken. In deze periode is de spijsvertering erg labiel. Ook de pensflora zal zich aan de wisseling van het plantenmateriaal moeten aanpassen. In deze omschakelperiode worden in het veld vaak reeën waargenomen met diarree.

Gedurende de wintermaanden wordt het hele stofwisselingsproces op een klein pitje gezet en worden de opgebouwde vetreserves mondjesmaat aangesproken. Reeën die in gebieden leven waar ze regelmatig worden opgejaagd, door met name loslopende honden, zullen hun vetreserves sneller verbranden.

De kalveren hebben het extra moeilijk. Ze hebben niet alleen voedsel (energie) nodig om hun stofwisselingsproces op peil te houden en vetreserves aan te leggen, maar ze moeten ook nog groeien. Hun behoefte aan energie ligt dan ook 20% hoger dan bij de volwassen dieren. Daarnaast hebben kalveren een ongunstige oppervlakte/inhoudverhouding, waardoor ze veel warmte (energie) verliezen.

5.1.8. Het voedsel en de sociale organisatie

Reeën leven doorgaans in groepen. Een hechte groep is de gezinssprong, bestaande uit een geit met haar kalveren. Deze familie-eenheid maakt deel uit van een grotere groep, een populatie. Een populatie reeën leeft in een gebied, dat uit verschillende landschapstypen (habitats) kan bestaan. Zo'n gebied noemen we het leefgebied van de populatie. Reeën stellen hoge eisen aan hun leefgebied. En dit heeft dan weer voornamelijk te maken met hun voedselstrategie. In een gebied moeten voedsel, dekking en plaatsen om te rusten en herkauwen voorkomen. De onderlinge concurrentiepositie bepaalt welke plek in het terrein wordt ingenomen. Hooggeplaatste reeën verzekeren zich van de beste plekken. Plaatsen in het gebied waar de overlevingskansen het grootst zijn. Wanneer de beste plaatsen eenmaal zijn bezet, mag er om de overige, mindere plaatsen, worden gestreden. Veel reeën, meestal de jongere dieren emigreren dan en verlaten de plaats waar ze zijn opgegroeid. Wanneer de uitwijkmogelijkheden beperkt zijn, stijgt de reedichtheid. De conditie van de reeën die op de "slechte plekken" leven, wordt slechter en de sterftেকans stijgt. Het zijn vooral de jonge dieren die het meest lijden onder deze omstandigheden. Indien de jonge dieren emigreren naar omliggende gebieden, waar doorgaans drukke verkeerswegen voor moeten worden overgestoken, leidt dit regelmatig tot verkeersslachtoffers. Valwild. Met name in het voorjaar kunnen hierdoor op verkeerswegen gevaarlijke situaties ontstaan. Goed reewildbeheer kan dit gevaar minimaliseren.

De voedselvoorraad speelt een belangrijke rol bij de keuze van de terreinen. Het niet massaal voorkomen van voedselplanten (voorkeurplanten), noodzaakt reeën voortdurend om op zoek te gaan naar geschikte planten.

Reeën zijn over het algemeen echter plaatsgetrouwe dieren met een beperkte actieradius. Wanneer ze zich eenmaal in een gebied hebben gevestigd, dan is de kans groot dat ze daar hun gehele leven zullen blijven. Met name oudere geiten ziet men vaak steevast in een klein territorium met voldoende aanwezigheid van voorkeurvoedsel.

De sociale organisatie van reeën gedurende het jaar houdt ook verband met het voedselaanbod. Tijdens de voorjaars- en zomermaanden profiteert een gezinssprong en een volwassen bok van een afgebakend terrein. Gedurende de wintermaanden vindt vaak een hergroepering plaats en sluit een aantal gezinssprongen zich tot grotere groepen aan. Deze sprongen (wintersprongen) houden zich op, op plaatsen waar nog voedsel voor handen is.

5.1.9. Voedsel en voorplanting

Zowel het tijdstip van de bronst, als de ontwikkeling van de ongeboren kalveren wordt door hormonen geregeld. De hormoonhuishoudingen dus ook de voortplanting, is afgestemd op het voedselaanbod. Op deze manier komt de diersoort niet in moeilijkheden, met de jaarlijks terugkerende energietekorten.

Bronstactiviteiten kosten veel energie en vinden daarom plaats in een periode met veel voedsel: in de zomer.

Reegeiten zouden na ongeveer vijf maanden draagtijd in hartje winter hun kalveren ter wereld brengen. De overlevingskansen zijn op dat moment echter zeer gering door de lage temperaturen en het geringe voedselaanbod. Doordat de ontwikkeling van de embryo's een rustperiode doormaakt, waarbij de groei stopt, worden de reekalveren pas in de maanden mei en juni in het volgende jaar geboren.

In dit jaargetijde zijn de weersomstandigheden en de voedselvoorziening optimaal, waardoor de overlevingskansen van de kalveren aanzienlijk toenemen. Van de tien maanden durende draagtijd, groeit het embryo slechts tijdens de tweede helft, zo'n beetje vanaf januari. Op deze manier wordt een brug geslagen tussen twee voedselrijke perioden. En op deze wijze wordt de instandhouding van de soort gewaarborgd.

5.1.10. Wat eet een ree?

Vanwege een weinig gedifferentieerde pensflora heeft het ree behoefte aan een zeer gevarieerd menu. Een ree staat dan ook niet lang op één punt te laven, maar snoept al lopend van de ene plant een bloempje, van de ander een blaadje, een knopje, een jonge uitloper of een takje.

Een aantal voorkeur planten zijn:

➤ Abies Alba	de zilverspar
➤ Caroinus Betulus	de haagbeuk
➤ Rosa Arvensis	de wilde roos
➤ Sambucus Nigra	de vlier
➤ Sambucus Racemosa	de bergvlier
➤ Rubus Fructicosus	de braam
➤ Vaccinium Myrtillus	de bosbes
➤ Epilobium Angustifolium	het wilgenroosje
➤ Geranium Robertianum	robertskruid (stinkende ooievaarsbek)
➤ Alectorolophus Major	bloempjes van de grote ratelaar
➤	blad van de wilde framboos
➤	blad van de Amerikaanse eik
➤	blad van de inlandse eik

Planten met looizuur hebben duidelijk de voorkeur, terwijl planten zoals; Asperula Odorata – lieve vrouwenbedstro, Impatiens Noli Tangare – springzaad, Mercurialis Perenis – overblijvend bingelkruid en vele andere gemeden worden.

Duidelijk is dat de keuze per gebied behoorlijk kan verschillen en hangt af van het aanbod.

5.1.10 Wat eet een ree? (vervolg)

Bekend is ook de voorliefde bij reeën voor planten met een medicinale werking, waarvan men zegt dat deze een negatieve invloed op parasieten hebben. Wat dit betreft worden de volgende voorkeur planten genoemd:

➤ Taraxacum Officinale	de paardebloem
➤ Althaea Rosea	de malve
➤ Petroselinum Crispum	peterselie
➤ Matricaria Chamomilla	kamille
➤ Carum Carvi	karwij
➤ Daucus Carota	de wilde peen

Reeën eten ook graag van de:

➤ Lupinus Polyphyllus	zoete lupine
➤ Coriandrum Sativum	koriander
➤ Hyssopus Officinalis	hyssop
➤ Anethum Graveolens	dille
➤ Levisticum Officinale	de maggiplant
➤ Brassica Oleracea	mergkool
➤ Foeniculum Vulgare	venkel

Ook worden bosvruchten als beukenootjes, eikels en kastanjes graag gegeten. In zogenaamde goede mastjaren zorgen deze met name voor een goede vetlaag, die belangrijk is in de daaropvolgende winter.

Maar ook ander vruchten zoals appels, peren en bramen worden graag gegeten.

In de wintermaanden eet het reewild voornamelijk boomknopjes en takjes van loof- en naaldhout, bosbestwijgjes, heide en wintergrassen. Paddestoelen worden door het reewild niet versmaad. Vooral jonge paddestoelen van o.a. de cantharel, eekhoorntjesbrood, honingzwam, champignon, bruine ringboleet en de oranjegroene melkzwam.

5.1.10 Wat eet een ree? (vervolg)

Reewild wordt ook waargenomen terwijl het zich tegoed doet aan:

- Varens
- Berketwijgjes
- Vogelkers
- Wilgetwijgjes
- Witlof (beschouwen ze als een lekkernij!!)
- Heideknopjes

Daarnaast laveit het reewild nogal eens op akkers met graan, aardappels, suikerbieten, maïs, luzerne, erwten, klaver, winterrogge en koolzaad.

Voor wat koolzaad betreft heeft de introductie van het "OO"zaad voor problemen gezorgd. De bitter smakende stof, glucosinolaat, komt in koolzaad "OO" minder voor dan in het normale koolzaad, waardoor de reeën er meer van eten en een eiwitvergiftiging oplopen.

In gebieden met veel jonge aanplant of met veel fruit- en bloemeteelt (rozen) kunnen reeën veel schade aanrichten.

5.2. Aantallen reewild

De voorjaarsstand wordt op basis van de tijdig ingediende gegevens van de jachthouders in het beheersgebied in samenwerking met de Reewildcoördinator en de Reewildbeheercommissie vastgesteld en de resultaten hiervan worden eenmaal per jaar besproken in een bijeenkomst van de reewildjagers, welke meestal in de maand oktober plaatsvindt. De voor de hand liggende telmethoden worden niet of nauwelijks toegepast, omdat het veld veelal bestaat uit moeilijk toegankelijk moerasland, broeklandschap en het uitgestrekte duingebied, dat alleen te voet toegankelijk is. In het verleden is gebleken dat de waarde van de reguliere telmethode niet meer inhoudt dan de geschatte opgaven van de individuele reewildjagers. De opgegeven stand wordt steekproefsgewijze gecontroleerd. De hierbij verkregen gegevens worden aangevuld met de jaarrondinformatie van de jachthouders inzake de stand binnen hun jachtveld.

De voorjaarsstand van het reewild, per april 2000 wordt geschat op 575 stuks en voor 2001 op 600 stuks. Dit afgezet tegen 200 stuks in 1979 geeft ogenschijnlijk een aanzienlijke groei te zien. Zie hiervoor het historisch overzicht (bijlage 11.5).

De zomerstand voor 2000 komt uit op 680 stuks, voor 2001 op 709 stuks en voor 2002 op 700 stuks reewild. (zie bijlage 11.15)

Overigens dient vermeld, dat lang niet alle reewildbeheerders zich bedienen van de betrouwbare jaarrondtelling, waardoor er grote verschillen kunnen ontstaan tussen de opgegeven reewildstand en de daadwerkelijk in het veld aanwezige stand.

Daarnaast wordt nog steeds nauwelijks onderscheid gemaakt tussen standwild en wisselwild.

De met name, in de maanden december, januari en februari rondtrekkende reewildsprongen worden als standwild aangemerkt. In de naburige velden vindt vervolgens hetzelfde plaats, wanneer de eerder genoemde sprong in dit veld wisselt en op zoek is naar een weiland of akker met voldoende voedsel.

We zullen derhalve veel waarde toedichten aan de theoretisch vastgestelde reewildstand, waarover verderop in dit Reewildbeheerplan meer. (hoofdstuk 5.3)

5.3. Conditie van het reewild

Om een juist inzicht te verkrijgen in de kwaliteit van het reewild en daardoor ook in de kwaliteit van de biotoop, is het noodzakelijk dat er via objectieve criteria de hiervoor noodzakelijke gegevens worden aangeboord. Dit is mogelijk door:

- Analyse van de jaarlijks ingediende toonformulieren
- Gegevens verkregen via valwildformulieren
- Een nauwkeurige inventarisatie van de biotoop
- Gegevens inzake kwaliteit en conditie van valwild en geschoten reewild verzamelen
- Vermelding ziekten
- Voortplantingssnelheid
- Leeftijd
- Aard en opbouw van de geweien
- De beoordeling van de conditie van een geschoten stuk reewild, concentreert zich voornamelijk op de volgende punten:
 - Kleur
 - Zichtbare verwondingen
 - Gewicht
 - Voedingstoestand (reservevet rondom de nieren)
 - Voortplantingssnelheid (aantal aanwezige embryo's en van welke sekse)
 - Aanwezigheid van parasieten
 - Toestand van de lever, darmen en longen
 - Geschatte leeftijd

	Conditie van het reewild					
	1999		2000		2001	
	Reegeit	Reebok	Reegeit	Reebok	Reegeit	Reebok
Goed	22	39	37	39	37	37
Redelijk	10	8	7	12	7	8
Matig	7	7	2	3	2	5
Slecht	3	2	2	1	2	3
Totaal	42	56	48	55	48	53
Goed in %	52%	70%	77%	71%	77%	70%
Ontweid						
Gem. gewicht in kg	16,1	18,0	17,1	18,3	18,3	17,1

De kwaliteit van het reewild binnen het werkgebied van de "WBE Broek en Duin" is over het algemeen goed te noemen. Het afschot vanaf het jaar 1996 werd als volgt gekwalificeerd: (zie hiervoor ook bijlage 11.9)

Daar waar de conditie van het stuk duidelijk achterbleef bij het gemiddelde, kan dit veelal worden toegeschreven aan de aanwezigheid van parasieten; o.a. de keelhorzel.

Het gemiddeld gewicht van de volwassen geiten, alsmede dat van de geitkalfjes blijft al gedurende een aantal jaren nagenoeg gelijk, terwijl het gewicht van de bokken de laatste jaren een licht stijgende lijn vertoont.

De bokkalfjes variëren licht in gewicht. Waarbij het aantal waargenomen knobokjes en spitsers in de afgelopen jaren, niet onvermeld mag blijven.

5.3 Conditie van het reewild (vervolg)

Na met name in het vorige regulatieplan het accent nadrukkelijk op deze knobbokjes en de spitsers te hebben gelegd, zien we nu een lichte verbetering van de geweontwikkeling bij de bokken. Meer gaffelbokken en zesenders en minder knobbokjes en spitsers!

*Teveel knob- en spitsergeweitjes zijn over het algemeen een indicatie voor:
"we zijn met te velen"!*

Knobbokken probeert men in de regel direct na opening van de bokkenjacht te reguleren. Omdat de knobbokken door de oudere en sterkere exemplaren worden opgejaagd en terug gedreven, worden ze schuw. Ze treden daarna maar kort en steeds minder uit. Meestal zijn ze verzwakt en verstoten uit het revier. In tegenstelling tot een goede jaarling spitsers, zal een knobbokje nooit (95%) een mooi gewei opzetten.

5.4. Draagkrachtbepaling (methode Prof. Dr. J.L. van Haaften/ Ir. J. Poutsma)

Alvorens, op een correcte wijze vast te stellen, hoeveel reeën zich binnen de grenzen van de WBE "Broek en Duin" kunnen handhaven, is het van het hoogste belang dat allereerst de biotoop wordt gewaardeerd. (zie hiervoor o.a. ook bijlage 11.3)

Je kunt hierbij kiezen voor de globale waardebeoordeling van het totale werkgebied van de WBE, of de meer nauwkeurigere methode per jachtveld.

Ik heb gekozen voor de waardebeoordeling per jachtveld, maar dan wel afgezet tegen het gehele werkgebied van de WBE "Broek en Duin".

Per jachtveld wordt achtereenvolgens bepaald:

- Totale dekking in jachtveld
- Dekkingspercentage
- Boomsortverdeling (kwaliteit van de dekking)
- Veldgrenspercentage
- Oppervlakte weiden en akkers
- Bodemsoort naar het PH-gehalte
- Voedselaanbod (tot 1.20 meter) *
- Rust en verstoring *

Aan de hand van de hier uit voortvloeiende gegevens zijn wij in staat het "ideale aantal reeën" per 100 ha. vast te stellen. Dit aantal (plus of min 25%) zal het maximum aantal reeën zijn wat zich per 100 ha. kan handhaven.

Dit impliceert tevens, dat wij voor de toekomst afstappen van het aantal "getelde reeën", wat dan vervolgens als input diende in een draagkrachtberekening. Belangrijk in de nieuwe opzet zijn de factoren: * voedsel en rust!

Voor het werkgebied van de WBE "Broek en Duin" hebben wij de gewenste reeëndichtheid per 100 ha. terrein, als volgt gedefinieerd:

- 12 stuks op terrein waar voldoende dekking en voedsel aanwezig is,
- 10 stuks op terrein waar met name de dekking iets minder is
- 8 stuks op terrein waar de dekking minder is en waar tevens minder voedsel direct aanwezig is
- 6 stuks in overig gebied, de dekking is minimaal en het voedselaanbod zeer beperkt. In dit biotoop, vormen met name het veldgrenspercentage, de aard van verbouwing en intensiteit van bewerking een doorslaggevende factor voor de draagkrachtbepaling.

De op basis hiervan berekende draagkracht en tevens streefstand voor het gebied binnen de WBE, waar reewild wordt beheerd, laat zich als volgt vaststellen:

➤ 671 ha. optimale dekking en voedselaanbod	x 12/100 =	81 stuks
➤ 2164 ha. redelijke dekking, voedsel aanwezig	x 10/100 =	216 stuks
➤ 193 ha. mindere dekking, minder voedsel	x 8/100 =	15 stuks
➤ 110 ha. minimale dekking nauwelijks voedsel	x 6/100 =	7 stuks

De totale draagkracht voor het werkgebied van de WBE "Broek en Duin" komt hierdoor op:

319 stuk reewild

5.4 Draagkrachtbepaling (vervolg)

De WBE "Broek en Duin" bestaat uit 31 "reewildvelden". Deze velden samen beslaan een gezamenlijke oppervlakte van 7134 ha., waarvan 3138 ha. bestaan uit voor reeën waardevolle dekking en voedselbron. De niet in deze waardebeoordeling opgenomen velden, zijn die velden, waar onvoldoende dekking en voedsel aanwezig is om reewild als standwild te herbergen. Uiteraard kan in deze velden incidenteel, 's-zomers in de maïs en 's-winters op de winterrogge, wisselwild worden waargenomen.

Het grootste gedeelte van de WBE "Broek en Duin" wordt in beslag genomen door veld 22, de Loonse en Drunense Duinen. Dit veld is 2408 ha. groot, waarvan 1959 ha. bestaat uit voor reeën waardevolle dekking. Ook voedsel is in dit gebied voldoende voorhanden. Grassen, winterrogge, eikels, heide, bramen, knoppen van loofhout, etc.

Volgens de continue jaarrondtelling bevinden zich in deze 1959 ha. dekking 194 stuks reewild, terwijl, volgens willekeurige opgave, op de overige 1179 ha. zich 416 reeën schuilhouden!?

Voldoende reden, zo lijkt mij, tot nadere beschouwing.

Over de uiteindelijke draagkracht dient overeenstemming te bestaan met alle reewildbeheerders. Niet alle jachtvelden zijn gelijk en incidenteel, in het vroege voorjaar waargenomen foeragerend reewild op de reeds groene akkers, mag niet als standwild, maar als wisselwild worden bestempeld.

Kenmerken van een te hoge reewildstand zijn:

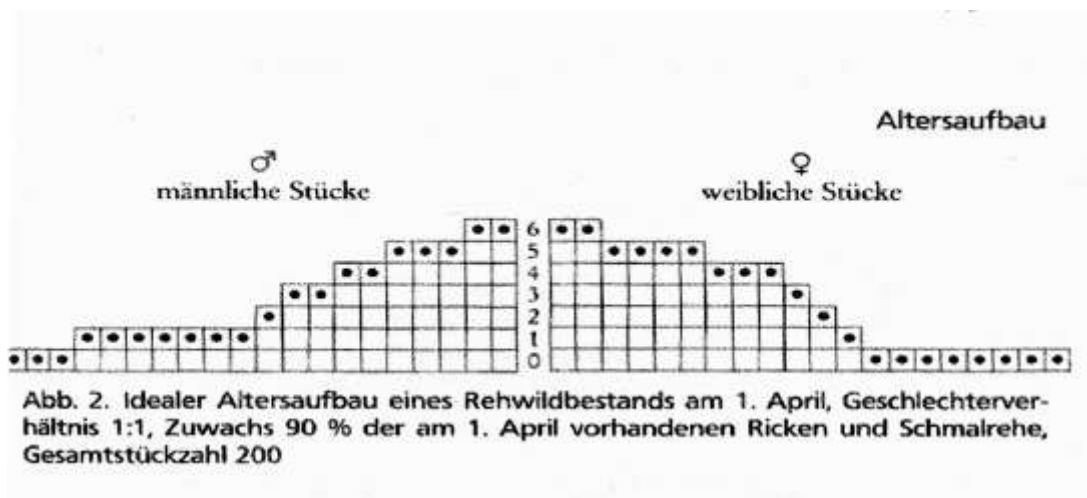
- ✓ Onrust onder de reeën vanwege een verkeerde sociale structuur; meer vegen, meer vechten, met andere woorden stress.
- ✓ De biotoop biedt onvoldoende voedsel wat te merken is aan het gewicht.
- ✓ Een epidemie van parasieten. (Staphorst)
- ✓ Achteruitgang van het gewei; te veel knopbikken/spitsers.
- ✓ Een groter dan normaal aantal stuks valwild, hetzij door voedselgebrek, ziekte of stress. Over het algemeen zijn dit slecht uitzijnde stukken.
- ✓ Veel verkeersslachtoffers kunnen een te hoge reewildstand betekenen, door het veelvuldig wisselen tussen rust- en voedingsplaatsen, waarbij verkeerswegen moeten worden overgestoken.

5.5. Leeftijdsbepaling

Leeftijdsbepaling, alleen o.b.v. het gewei is onmogelijk!

Voor een goede samenstelling van de reewildpopulatie behoort naast de juiste geslachtsverhoudingen van 1:1, ook een regelmatige verdeling over de leeftijdsklassen.

Om dit zichtbaar te maken dient de leeftijds piramide. Voor een goed begrip; de leeftijds piramide is altijd een momentopname van de stand per 1 april, derhalve na het geitenafschot en voor het zetten van de kalfjes. Met de vaststelling van het regulatieplan wordt hier globaal rekening mee gehouden. De verfijnde uiteindelijke uitvoering van het regulatieplan en met name de verdeling over de leeftijdsklassen, rust in de ervaren handen van de reewildbeheerders. Een gewei alléén echter kan nooit bepalend zijn bij een visuele schatting aan een levend stuk.

Vorbeeld van een ideale leeftijds piramide. De zwarte bolletjes stellen de regulatie voor.

Leeftijdsbepaling bij een stuk levend reewild is erg moeilijk. Dit is slechts mogelijk door het totale beeld, de totale indruk, die men krijgt bij het aanspreken van een stuk. Men let hierbij op de lichaamsbouw, kleur en samenstelling van de vacht, de kophouding, het gedrag, het tijdstip van de waarneming en eventueel het gewei. Een van de genoemde factoren alleen kan nooit bepalend zijn bij de visuele leeftijds vaststelling van een stuk reewild.

Een exacte leeftijdsbepaling in het veld is eigenlijk niet mogelijk doch redelijk betrouwbare methodes zijn:

5.5.1. Door middel van het gebit

Van groot belang zijn de kiezen van het ree. Hieraan kan men de slijtage zien die mede bepalend is voor de leeftijd.

De kiezen bestaan uit:

- ✓ 3 premolaren (P 1 t/m 3), dit zijn in de eerste levensmaanden melktanden, welke later worden vervangen. Met name de derde premolaar speelt een belangrijke rol bij de leeftijdsbepaling van jonge stukken.
- ✓ 3 molaren (M 1 t/m 3), die definitief aanwezig blijven.

5.5 Leeftijdsbepaling (vervolg)

De gebitsopbouw vindt als volgt plaats;

- Van geboorte tot 4 maanden.

Er zijn drie kiezen aanwezig en wel P1, P2 en P3 (= 3-delig) en alle zijn melktanden.

- Van 4 tot 6 maanden.

Er zijn 4 kiezen aanwezig en wel P1, P2, P3 (3-delig) en alle melktanden en de eerste molaar, de M1, die blijvend is. Dus een kaak met een M1 is altijd ouder dan 6 maanden.

- Van 6 tot 11 maanden.

Er zijn 5 kiezen aanwezig, als bij 4 tot 6 maanden doch met de M2.

- 12 Maanden.

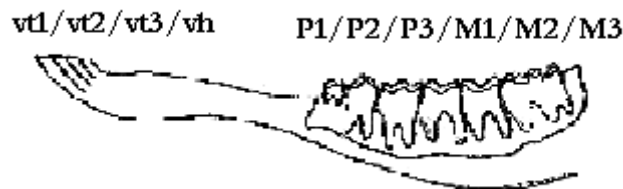
De laatste molaar, de M3 begint door te komen. Bij zwakke of zieke stukken kan dit één of twee maanden langer duren. Ook zijn de snijtanden nu gewisseld.

- Van 13 tot 15 maanden.

Alle kiezen zijn aanwezig. De premolaren worden gewisseld met als laatste de P3, die dan 2-delig is. Dus een ree met een 2-delige P3 is ouder dan 15 maanden. De M3 is nu ook doorgekomen en is dan 3-delig.

- Vanaf 15 maanden.

De kiezen zijn compleet. Vanaf deze leeftijd beginnen de kiezen te bruinen en af te slijten. Aan de hand van het slijtagepatroon van met name de 1ste molaar, kunnen we iets meer zeggen over de vermoedelijke leeftijd van het stuk reewild.

Overigens blijft de leeftijdsbepaling op basis van het slijtagebeeld van de kiezen een moeilijke zaak. In het eerste levensjaar lukt het allemaal nog wel, daarna wordt het moeilijker. Ook al omdat het slijtagebeeld niet voor ieder dier precies gelijk is. De hardheid van het gebit en het genuttigde voedsel bijvoorbeeld, kunnen verantwoordelijk zijn voor kleinere of grotere verschillen.

5.5 Leeftijdsbepaling (vervolg)

5.5.2. Door middel van verbening van het Larynxkraakbeen: (strottenhoofd)

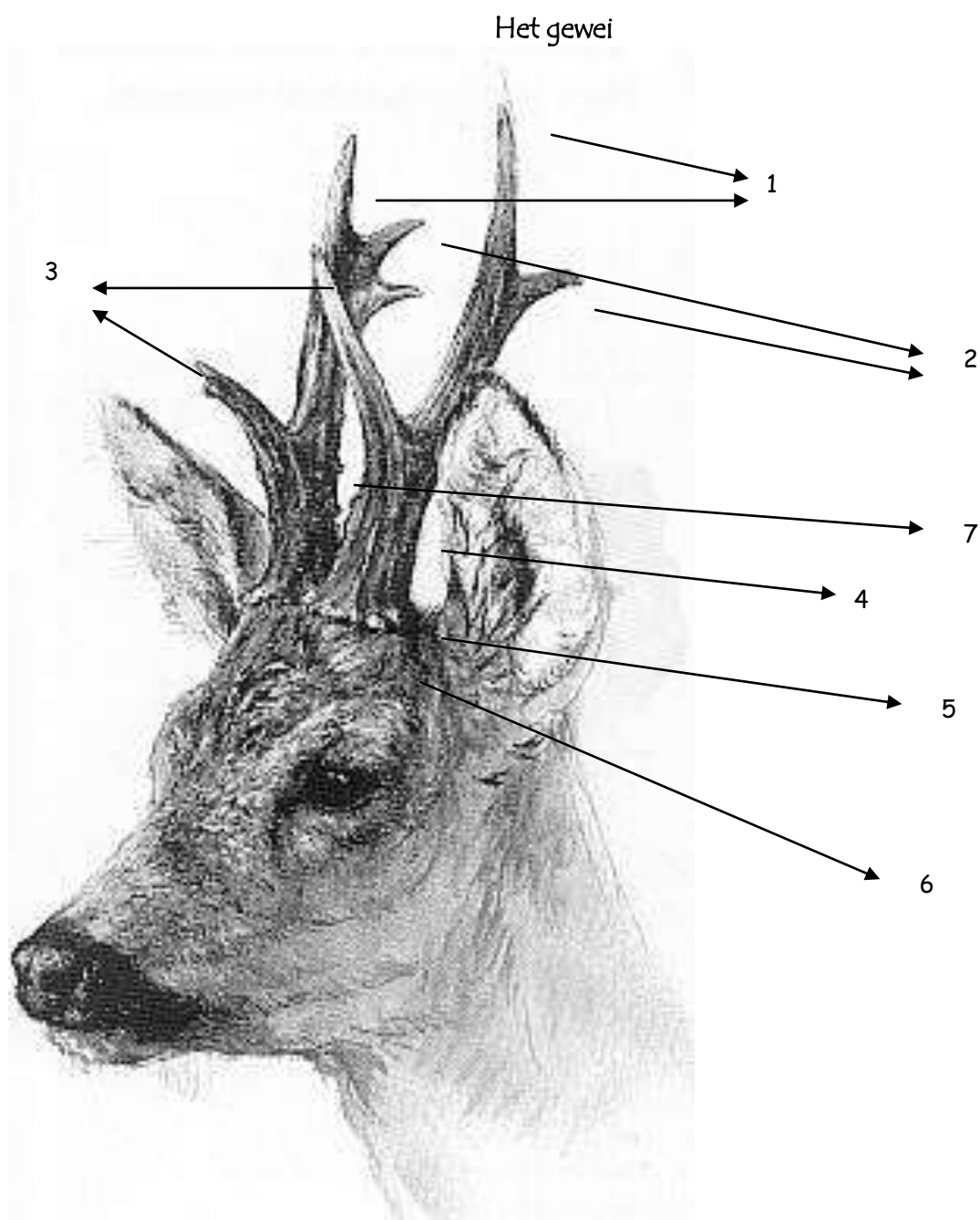
Net als bij het neustussenschot verbeent ook het strottenhoofd naarmate het ree ouder wordt. Na het uitkoken van het strottenhoofd kan men zien dat bij een jong ree de verbening aan de onderzijde van het midden begint. Hoe ouder het stuk, hoe groter het verbeende oppervlak van het strottenhoofd. Het is geen nauwkeurige leeftijdsbepaling, maar het is met behulp van deze methode wel mogelijk om aan te geven of het een jong, oud dan wel zeer oud stuk betreft.

5.5.3. Door middel van het gewei

Zoals reeds opgemerkt is het gewei alléén een slechte indicator voor een leeftijdsbepaling. Mede oorzaak hiervoor is het feit dat de opbouw van het gewei sterk afhankelijk is van voedselaanbod, hormonale werking en rust. (Mineralen in het vroege voorjaar)
Bij oudere bokken met teruggezette geweistangen, zie je de massa meer onderin zitten, terwijl bij de jongere bokken de massa meer boven in de geweistangen zit.

5.5 Leeftijdsbepaling (vervolg)

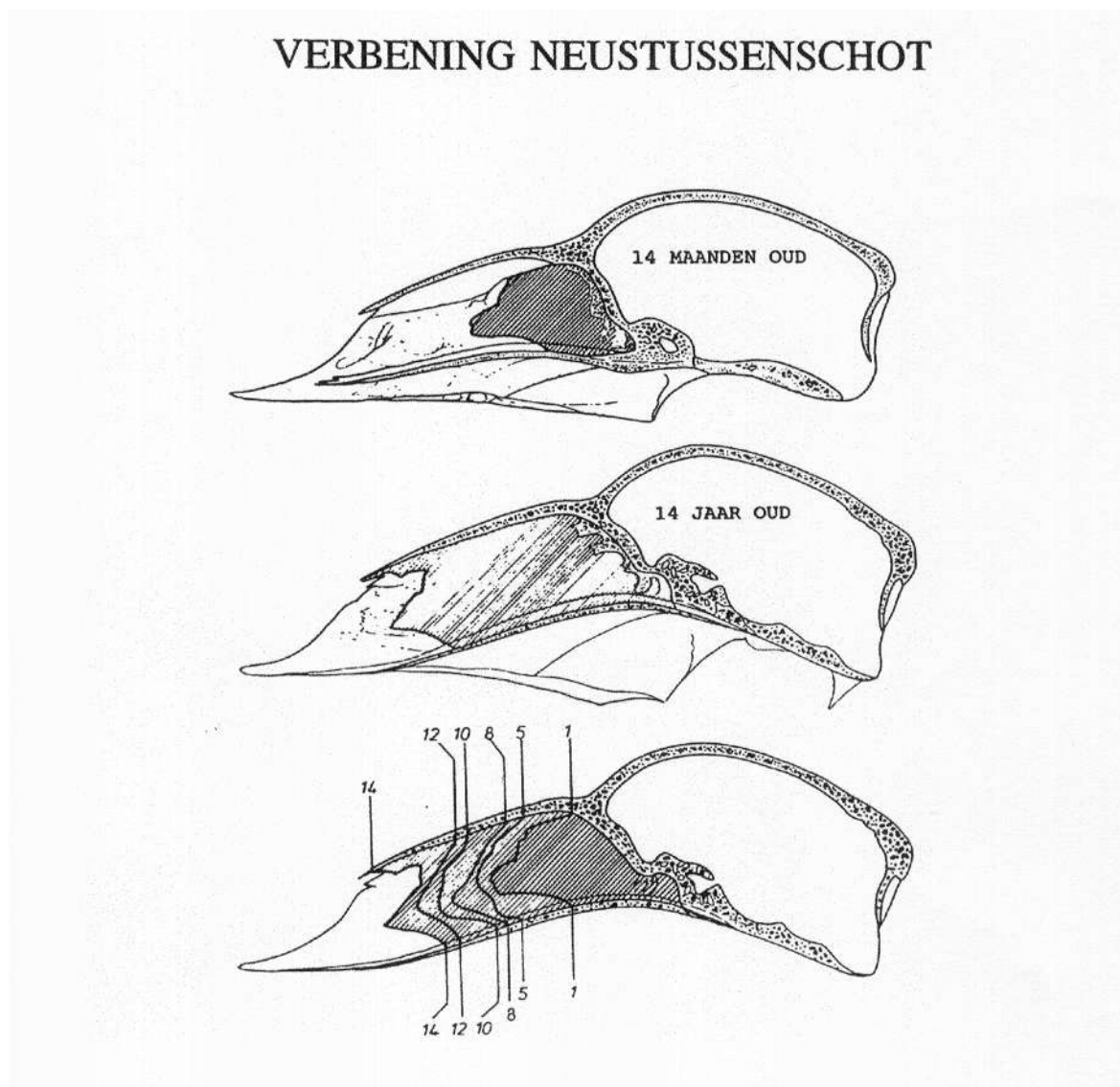

1. Middenend
2. Achterend
3. Voorend
4. Stang
5. Rozenkrans
6. Rozenstok
7. Parels

5.5 Leeftijdsbepaling (vervolg)

5.5.4. Door middel van het neustussenschot

Het neustussenschot bevindt zich in de neusholte onder het neusbeen en loopt van ploegschaarbeen tot aan het puntje van het neusbeen. Aanvankelijk is dit kraakbeen doch, naar gelang de leeftijd vordert, vindt een verbening plaats welke begint vanaf het voorbeen. Bij de jaarling vindt verbening plaats tot aan de naad tussen voorhoofdbeen en neusbeen. Daarna schuift het jaarlijks 1/10 deel van de lengte van het neusbeen op, zodat op 10 à 11 jarige leeftijd het neustussenschot totaal is verbeend. Vitergaard is de groei niet in centimeters aan te geven omdat elk neusbeen een verschillende lengte heeft.

5.5 Leeftijdsoepaling (vervolg)

5.5.5. Door middel van het slijpplaatje:

De slijpplaatjesmethode berust op het tellen van de cementlagen, die aan de buitenkant van de kieswortels worden gevormd. Deze laagjes zijn zichtbaar te maken door de wortel zeer dun te slijpen op een slijpsteen, waarna onder de microscoop de gelaagdheid te zien is. De tijdens de winter gevormde cellen vormen een donkere zone (grijze lijn), terwijl de in de zomer gevormde cellen een lichte zone, die meestal ook iets breder is dan de winterlaag, te zien geeft.

Om een goed resultaat te krijgen is het aan te raden meer dan een slijpplaatje per ree te maken. Voor het vervaardigen van een slijpplaatje wordt de tweede premolaar gebruikt. Deze kies is voor de handslijpmethode het meest "handzaam" en heeft twee wortels, waartegen het cement kan worden afgezet.

De methode met het slijpplaatje is zonder meer de meest zekere vorm van leeftijd bepalen, maar tevens een vrij technische vorm. Met deze methode is het mogelijk om nagenoeg met 100% zekerheid de leeftijd te bepalen.

Nog beter is de gelaagdheid zichtbaar te maken, wanneer men de kieswortel ontkalkt, waarna deze met behulp van een microtoom wordt gesneden. Voordeel van deze methode van de heren Low and Conam, waarbij in historische coupes de jaarlijnen in de cementafzetting van de kies zichtbaar worden gemaakt, is dat er meerdere preparaten uit een wortel te maken zijn en dat ze bovendien te kleuren zijn. Hierdoor zijn de winterlagen en zomerlagen beter te onderscheiden dan in het slijpplaatje. Het nadeel van de methode Low and Conam is dat deze procedure zeer arbeidsintensief is.

5.5.6. Vergroeiing van de schedelnaad:

De maat van de vergroeiing van de schedelnaad, geeft in feite alleen maar aan of men met een jong, ouder dan wel zeer oud ree te maken heeft. Is de schedelnaad nog duidelijk zichtbaar en niet gesloten dan zal het ree jong zijn. Wanneer de schedelnaad nog wel zichtbaar is, maar gesloten, dan zal het ree volwassen zijn, maar nog niet erg oud. Bij zeer oude exemplaren is de schedelnaad vaak niet meer duidelijk zichtbaar en soms heeft zich zelfs een kleine welving door kalkafzetting op de plaats van de schedelnaad gevormd.

Deze methode moet men niet trachten te hanteren voor de leeftijdsbepaling, maar kan dienen als extra hulpmiddel.

5.5.7. Andere methode:

5.6. Regulatie

De regulatie wordt uitgevoerd conform het door alle reewildjagers aanvaarde Reewildbeheerplan. Op basis van de bepaalde draagkracht en het aantal geïnventariseerde stuks reewild wordt het regulatieplan opgesteld, met als uitgangspunt realisatie van 50% in de jeugdklasse (kalveren, knopbokjes en spitsers, maar ook smalreeën). De overige 50% betreft de tweejarigen, die in slechte of matige conditie verkeren, aangevuld met zieke of verwonde dieren uit de groep van drie- tot zesjarigen, alsmede reeën van zes jaar en ouder. De belangrijke middenklasse, de drie- tot zesjarige dieren, blijft hierdoor gespaard en vormt de sterke kern van de populatie, die voor een gezonde aanwas moet zorgen.

Het is niet uitgesloten, dat in de nabije toekomst de reewildregulatie moet worden uitgevoerd door gekwalificeerde reewildbeheerders, die in het bezit zijn van het "certificaat Reewildbeheerder" en tevens een schietpaspoort voor de kogelbuks kunnen overleggen.

5.6.1. Toegestane regulatiemethodes

➤ De hoogzitjacht:

Dit is een passieve jachtvorm waarbij gebruik wordt gemaakt van de tegenzin van het reewild om het gebied te verlaten. De post kan variëren van een enkele meters hoog tot wel 6 meter hoog bouwsel. De plaats van het hoogzit is afhankelijk van de wissels, laveiplaatsen of de plaatsen waar het reewild uittreedt. Voordeel is dat de kogelbaan vrijwel altijd eindigt in de grond.

➤ De aanzitjacht:

Ook dit is een passieve jachtvorm waarbij gebruik wordt gemaakt van de tegenzin van het ree om het gebied te verlaten. Vanuit of vanachter een lage dekking wordt het reewild geobserveerd en aangesproken. Let bij de aanzitjacht altijd op de (schiet)veiligheid.

➤ De bersjacht:

Dit is een actieve jachtvorm waarbij het reewild wordt opgezocht door middel van een behoedzame manier van voortbewegen. Hierbij dient voortdurend de windrichting in de gaten gehouden te worden. Het is een zeer intensieve jachtvorm die de nodige ervaring, kennis van het reewild en het terrein vraagt. Vooral terreinkennis is belangrijk om te weten waar wel en waar niet een verantwoord schot geplaatst kan worden in verband met een veilig schootsveld, immers een kogel draagt ver.

➤ De zogenaamde bladjacht/lokjacht:

Bij alle regulatiemethodes kan men gebruik maken van het zo genaamde "fiepen". Voordat men hieraan begint dient men deze "kunst" goed te beheersen. Deze lokjacht is alleen toepasbaar in en net na de bronsttijd. Ook het aanroepen (schelden) van bokken kan men zien als een vorm van lokjacht.

➤ De drukjacht:

De drukjacht is in Nederland en derhalve ook bij de WBE "Broek en Duin" ten strengste verboden.

5.6 Regulatie (vervolg)

5.6.2. Toegestane geweren en kalibers

Ten behoeve van de reewildregulatie mogen slechts geweren gebruikt worden met minstens één getrokken loop, terwijl het gebruik van automatische en semi-automatische wapens verboden is. Uiteraard is het gebruik van een demper niet toegestaan.

Het gebruikte kaliber moet tenminste een trefenergie van 980 Joule op 100 meter (E100) afstand van de loop hebben. Dat betekent dat alle kalibers vanaf .222 Remington zijn toegestaan. Er is geen sprake van een minimum kaliber voor wat betreft de kogeldoorsnede. Op reewild mogen dus ook patronen van 5.6 mm gebruikt worden.

5.6.3. Goede reewildkalibers zijn

- de .243 W,
- de 6,5 x 57,
- de 7 x 64,
- de .270 W.

5.6.4. Enkele gangbare kogeltypen zijn

- **H. Mantel:** het voorste gedeelte deformeert, het achterste deel blijft in tact en zorgt voor het uitschot.
- **Kegelspits:** deformeert gecontroleerd, geen splinters, zeer geschikt voor reewild.
- **Deelmantel:** kan op korte afstand en door de hoge snelheid totaal deformereren, vaak zie geen uitschot, veel gebruikt op de varkens (tot 75 kg), minder gevoelig voor obstakels.
- **Brenneke TVG:** stalen deelmantel voorste gedeelte zacht lood en achterste gedeelte hard lood, zeer geschikt voor wilde zwijnen en herten.

5.7. Regulatiegegevens

1999

Geit	Geit kalf	Totaal geiten	Bok	Bok kalf	Totaal bokken	Totaal	
15	32	47	23	36	59	106	toegewezen
23	19	42	31	25	56	98	gerealiseerd
153,3%	59,4%	89,4%	134,8%	69,4%	94,9%	92,5%	*

5.7. Regulatiegegevens (vervolg)

2000

Geit	Geit kalf	Totaal geiten	Bok	Bok kalf	Totaal bokken	Totaal	
36	30	66	35	25	60	126	toegewezen
25	22	47	32	23	55	102	gerealiseerd
71,4%	71,0%	71,2%	91,4%	92,0%	91,7%	81,0%	*

* Het landelijk regulatiegemiddelde ligt rond de 66%!

5.8. Reewildschade

Schade aan land-, tuin- en bosbouw en boomkwekerijen. Met name in de boomkwekerijen en pas aangeplante bospercelen komt vraat- en veegschade voor. Er zijn klachten van schade bij boomkwekerijen bij de WBE binnen gekomen. Men tracht de schade te verminderen door het neerleggen van afleidend voedsel in vorm van snoeihout, alsmede door het aanbrengen van spanningsdraden. Steeds meer wordt de jonge aanplant in- of uitgerasterd. Verder zijn er tot op heden geen grote schadegevallen van reewild gemeld bij de Reewildbeheercommissie.

Voor het melden van schade kan gebruik worden gemaakt van het algemeen schademeldingformulier, wat bij de secretaris van de Wildbeheereenheid "Broek en Duin" te verkrijgen is.

5.9. Valwild

Onder valwild wordt verstaan reewild, dat binnen het werkgebied van de WBE gevonden en is overleden ten gevolge van:

- Aanrijdingen
- Verdrinking
- Vergiftiging
- Ziekte
- Ouderdom
- Maaien van gewassen
- Loslopende (stropende) honden, waarbij het stuk naar de weg of een obstakel wordt gedreven
- Stroperij.

Daarnaast worden regelmatig reeën gevonden die zich hebben doodgelopen tegen obstakels in het veld, zoals; draad- en gaasrasters. Ook de bewegingen binnen de populatie kunnen leiden tot valwild. Bokken die hun territorium bepalen jagen elkaar vaak over drukke wegen. Maar ook tegen de tijd dat de geit haar kalfjes gaat zetten, zal ze de jongen van het vorig jaar niet meer in haar nabijheid dulden en deze "jaarlingen" moeten op zoek naar een eigen leefgebied.

5.9 Valwild: (vervolg)

5.9.1. Verkeersveiligheid

Een van de ergste, zo niet de ergste bedreiging van het reewild binnen het werkgebied van de Wildbeheereenheid "Broek en Duin" is de toename van het verkeer.

Op meerdere plaatsen van het werkgebied komen aanrijdingen met reewild voor. De schade is tot nu toe, voor zover bekend, beperkt gebleven tot materiële schade, met voor de betreffende reeën meestal een dodelijke afloop. Moeilijker vast te stellen is de betrokkenheid van reewild bij ogenschijnlijk eenzijdige ongevallen.

Het aantal geregistreerd, doodgereden reeën bedraagt jaarlijks tussen de 20 en 30 stuks. Het werkelijk aantal zal zeker het 2- tot 3-voudige bedragen. Niet alle aanrijdingen worden gemeld en er verdwijnen ook aangereden reeën geruisloos in een kofferbak of liggen ergens in het bos te verloederen.

Een ongeluk met een ree is zowel voor het dier als de automobilist een traumatische ervaring. Het dier is dood of ligt zwaargewond in het bos. Maar ook een automobilist vergeet zoiets niet snel.

Uit overwegingen van verkeersveiligheid werd in 1998 een Wildspiegelplan opgesteld, op basis waarvan er op tal van kritische trajecten binnen het werkgebied van de WBE wildspiegels zijn geplaatst. Dit gebeurde in samenwerking en met steun van de plaatselijke overheden.

De lokale reewildbeheerders maken meerdere malen per jaar de spiegels schoon en tegelijkertijd worden de kapotte en weggevallen spiegels vervangen.

Veel verkeersslachtoffers worden veroorzaakt door het veelvuldig wisselen van reewild tussen rust- en voedingsplaatsen, waarbij drukke verkeerswegen moeten worden overgestoken. Veel valwild kan tevens het gevolg zijn van een te hoge reewildstand, echter niet allemaal. Verstoring van de rust zoals, de hoge recreatiedruk, loslopende (stropende) honden, stropers die een stuk ziek schieten maar ook ouderdom en ziekte kunnen valwild tot gevolg hebben.

5.9.2. Verdrinking

Door het werkgebied van de WBE loopt een 18 km. Lang afwateringskanaal. Toch zijn, tot op heden, geen meldingen van verdrinking in dit kanaal ontvangen. Wellicht hebben de flauw glooiende oevers van het kanaal een gunstige uitwerking. Het reewild kan hierdoor op veel plaatsen op een vrij eenvoudige manier uit het water komen.

5.9.3. Ziekten / stroperij

In sommige gevallen is het moeilijk vast te stellen waaraan het gevonden valwild is overleden. Dit kan zijn door ouderdom, of ten gevolge van een ziekte of parasiet. In sommige gevallen kon worden vastgesteld dat er sprake is geweest van stroperij, waarbij het stuk is ziek geschoten

5.9.4. Onderlinge gevechten:

Bokken vechten elkaar het territorium uit, wat niet zelden leidt tot een verwonding in de vorm van een schedelbreuk, waar na verloop van tijd de dood op volgt.

5.10. Verstoring

Verstoring veroorzaakt door recreatie en aanverwante factoren kan fataal zijn voor de reewildpopulatie. Reeën wennen snel aan wandelaars en fietsers die op de paden blijven, met andere woorden, ze wennen aan een gekend en voorspelbaar gedrag. Deze gewenning kan veranderen in paniek, zodra van dit voorspelbaar gedrag wordt afgeweken. Oorzaken kunnen onder andere zijn; loslopende honden, struinende wandelaars, motoren in de vrije wildbaan, droppings, etc.

Als de rust is verstoord en het noodzakelijke herkauwen kan niet worden voortgezet, bestaat de mogelijkheid dat het reewild van honger sterft. Het voedsel is dan niet omgezet, in voor het reewild verteerbare elementen.

"Het reewild sterft dan ook met een volle maag"

De huidige intensieve landbouw, met name de maïscultuur, is voor het reewild van grote waarde, niet zozeer als voedselbron, maar wel voor de broodnodige rust. Vooral als de recreatiedruk het grootst is, in de maanden juni tot en met augustus, biedt dit gewas een optimale dekking en rust.

6. Knelpunten bij beheer

De onderstaande knel- en aandachtspunten met de daarbij behorende mogelijke oplossingen zijn zaken die jaarlijkse evaluatie noodzakelijk maken. Aan de hand van deze evaluatie stelt de reewildbeheercommissie elk jaar aan de Algemene Vergadering een of meerdere actiepunten voor zodat men gezamenlijk de gesignaleerde knelpunten kan (helpen) oplossen.

Om het Reewildbeheerplan zo actueel mogelijk te houden, zal jaarlijks een inventarisatie worden aangeleverd van alle paragrafen in het Reewildbeheerplan, welke op dat moment een bijstelling behoeven.

6.1. Schade toegebracht aan land- en tuinbouw en de boomkwekerijen

Op dit moment zijn er een aantal schademeldingen, met name in de boomkwekerijen. Het betreft veeg- en/of vraatschade, veroorzaakt door het reewild. Waarbij zeker niet onopgemerkt mag blijven, de onvoldoende schade-inventarisatie, welke in eerste instantie door de jachthouder moet plaatsvinden.

In voorkomende gevallen dient in goed overleg tussen de jachthouder en de grondgebruiker(s) een oplossing te worden gezocht, ter voorkoming van toenemende schade door reewild.

Bij het constateren van (ree)wildschade wordt de jachthouder verzocht hiervan zo spoedig mogelijk melding te maken bij de Reewildbeheercommissie. In onderling overleg zal er kan men dan tot actie overgaan. Een en ander geschiedt in goed overleg met de grondeigenaar, -gebruiker of pachter en de jachthouder(s).

6.2. Schade toegebracht aan het verkeer

Aan de jachthouders, leden van de WBE, natuurbeheerders en de politie wordt gevraagd om alle valwild, waarbij verkeersdeelnemers betrokken zijn, te melden op het daarvoor bestemde formulier of te melden bij de Reewildbeheercommissie. (ook indien het vermoeden bestaat dat er verkeersdeelnemers bij betrokken zijn) Indien mogelijk met een opgave van de door het reewild toegebrachte schade aan verkeersdeelnemer en of voertuig. (bijlage 11.7)

Door het valwild in het verkeer zorgvuldig te registreren zal op termijn, in combinatie met andere gegevens, een juist inzicht verkregen kunnen worden in wat de oorzaken zijn van valwild in het verkeer. Zijn de aantallen valwild extreem hoog dan kan wellicht de populatie te hoog zijn en dienen hiertegen de nodige maatregelen te worden genomen. Ook intensieve verstoring door recreanten, in combinatie met loslopende honden kan een belangrijke oorzaak zijn.

6.3. Verkeersveiligheid

Nimmer mag de verkeersveiligheid substantieel in gevaar worden gebracht door wisselend reewild. Door de toename van de verkeersintensiteit, alsmede een sterk toenemende recreatiedruk in het werkgebied van de WBE "Broek en Duin" zijn wij genoodzaakt hier extra het accent op te leggen.

Met name pakken we dit probleem aan door het plaatsen van reewildspiegels. Op tracés die daar aanleiding toe geven worden spiegels van het type "Swareflex" geplaatst. Deze spiegels worden regelmatig door de jachtveldhouders gereinigd en eventueel, daar waar nodig vervangen. De ervaring met dit type spiegel zijn, na twee jaar gebruik, best positief te noemen. De problematiek omtrent de verkeersveiligheid en het plaatsen van reewildspiegels is uitvoerig beschreven in het "Wildspiegelplan" van de WBE "Broek en Duin", wat in 1998 is verschenen. Een te hoge reewildstand zal verkeersslachtoffers tot gevolg hebben. Aan de hand van de valwildgegevens en het "Wildspiegelplan 1998" beoordeelt de Reewildbeheercommissie of er trajecten zijn waar het plaatsen van reewildspiegels noodzakelijk is. Vooraf wordt hierover overleg gevoerd met de betrokken instanties.

6.3. Verkeersveiligheid (vervolg)

Geplaatste reewildspiegels volgens het Wildspiegelplan 1998:

Gemeente	Tracé	Lengte tracé in mtr.	aantal Spiegels
Heusden	Nieuwkuijkseweg	300	30
	Honderdbunderweg	50	10
	Duinweg	150	16
Haaren	Margrietweg	500	50
	Margriet	450	45
	Guldenberg (de Heikant)	800	80
	Gommelsestraat	600	60
	Udenhoutseweg	100	60
Tilburg	Groenstraat	500	50
	Schoorstraat	600	60
Totaal		4.050	413

6.4. Schade toegebracht aan de populatie

Een belangrijke, zo niet de belangrijkste taak is er weggelegd voor de WBE "Broek en Duin" met betrekking tot de waarborging van de intrinsieke waarde van onze reewildstand en hoe deze op het ideale en optimale peil te houden. Daarmee bedoelen we dan; weinig ziekten en parasieten, geen stress, voldoende voedsel en rust (dekking), een gunstige geslachtsverhouding, kortom een gezonde reewildstand.

Binnen dit kader zal onderzocht moeten worden of het aanbrengen van o.a. likstenen met medicamenten en mineralen een oplossing kan bieden ten aanzien van ziekten en parasieten en dan met name het in grote getale voorkomen van keelhorzels. Voorts blijft goed onderbouwde regulatie, uitgevoerd door gekwalificeerde reewildjagers van belang voor een gezonde populatie.

De Reewildbeheercommissie roept een ieder op om aanwijzingen met betrekking tot de gezondheid van de reewildstand te melden.

6.5. Biotoop

Het meest typische reewildbiotoop is jong bos met veel ondergroei en bosranden grenzend aan een open veld. Wij noemen dit ook wel een parklandschap. Toch zal men het ree in zeer verschillende biotopen aantreffen. Het ree past zich aan de veranderingen aan, het is een cultuurvolger. Wel dient echter rekening te worden gehouden met de specifieke eetgewoonten van het ree. Het ree is een herbivoor die hoge eisen stelt aan het voorhanden zijnde voedsel. Het ree zoekt een gevarieerd voedselaanbod bestaande uit lichtverteerbaar, energierijk voedsel. Zoals: inlandse eik, (liefst het jonge blad), eikels, knoppen, bramen, lijsterbes, walstro, blauwe bosbes, varen, klaver, kruiden, grassen, vruchten, jong heideschot en paddestoelen. Het betreft hier voedsel met een hoog eiwitgehalte en een laag celwandpercentage.

Echter het buitengebied staat onder zware agrarische en recreatieve druk. De intensiteit van de vele activiteiten neemt nog steeds toe. Dit betekent voor alle wild, maar zeker voor het reewild, aanpassen of toch maar vertrekken. En een gedwongen vertrek uit het vertrouwde biotoop, leidt meestal tot ongevallen en dus weer tot valwild.

Middels het in 1999 door de WBE "Broek en Duin" geïntroduceerde Biotoopplan zijn wij in staat, daar waar nodig, aanpassingen (verbeteringen) in het biotoop uit te voeren.

In dit Biotoopbeheerplan zijn een tiental deelprojecten uitgewerkt, waarin een of meerdere voorzieningen zijn of nog worden uitgevoerd. (bijlage 9.10)

Het betreft hier kleinschalige projecten zoals: aanleg en onderhoud van singels, houtwallen, poelen, perceelsranden, kruidenakkers (randen) en erfbeplantingen.

Binnen dit kader mogen de activiteiten van de "Duinboeren" zeker niet onvermeld blijven.

Mede door hun natuurlijke/biologische aanpak van de landbouw en veeteelt zien wij op die plaatsen waar deze projecten inmiddels zijn gestart een duidelijke verbetering van de plaatselijke flora en fauna. Bij het aanleggen van kruidenakkers (randen) voor reeën wordt rekening gehouden met:

- Lichtverteerbare gewassen, die in de winter en het vroege voorjaar het ree van een hoogwaardig (eiwitrijk) voedsel kunnen voorzien, hiervan profiteren overigens ook de overige wildsoorten,
- Voldoende dekking
- Vitaminen en mineralen (likstenen)

6.6. Geslachtsverhouding en leeftijd

In vele velden is de geslachtsverhouding danig verstoord. Een verstoring die zelden ten gunste van de bokken, maar meestal ten gunste van de geiten uitvalt. Er is een overschot aan vrouwelijk reewild, er zijn er teveel en er worden er te weinig gereguleerd. Vooral in niet of nauwelijks bejaagde populaties wordt dit waargenomen. De oorzaak hiervan ligt in het feit dat op een bepaald moment een revier zo gevuld is met territoria van bokken dat "overige" bokken wel moeten emigreren, terwijl geiten uit één familie elkaar binnen hun leefgebied tolereren en dus in grotere getale dan de bokken op een zelfde oppervlakte aanwezig kunnen zijn.

De gewenste verhouding van 1 : 1 (geit : bok) wordt nagenoeg nergens bereikt. En dan te bedenken dat een verhouding van 1 : 1,5 (geit : bok) een veel betere leeftijdsopbouw te zien geeft daar de basis van de leeftijds piramide smaller wordt, naarmate de aanwas vermindert. De reewildbeheerder hoeft niet zoveel te schieten, het valwild neemt af en het reewild krijgt de kans oud te worden. **En dat is toch wat we willen?!**

Gestreefd wordt naar een geslachtsverhouding van 1 : 1 om de reewildpopulatie op een gezond en beheersbaar peil te houden.

6.7. Regulatie (te laag)

Een regulatieplan wordt zorgvuldig opgesteld en is afgeleid van de praktijk in het veld en gebaseerd op de draagkracht van het biotoop. Het aantal te reguleren stuks dient derhalve te worden gerealiseerd. We zullen dan ook moeten streven naar een 100% realisatie. Mocht dit voor een jachthouder een probleem opleveren, dan is het inschakelen van een collega reewildjager een goede suggestie. In de draagkrachtberekeningen is uitgegaan van een realisatie van 90%.

6.8. Verstoring door recreatie

De toenemende verstoring door recreatie wordt veelal veroorzaakt door de recreant in combinatie met zijn loslopende hond(en). Hier is in beginsel erg weinig aan te doen. Toezicht, met name door de jachthouder zelf kan soelaas bieden. Vaak in het veld zijn en de betrokkene aanspreken op zijn verantwoording ten opzichte van al het jonge wild, wat door de loslopende hond(en) wordt verstoord zal uiteindelijk leiden tot begrip in plaats van het alom aanwezige onbegrip. PR in je eigen veld!

Daarnaast zal de Reewildbeheercommissie op het moment dat bovengenoemde misstanden zich voordoen, in nauw overleg met de belanghebbende reewildjagers een oplossing proberen te zoeken, zo nodig door inschakeling van de BOA's en eventueel met behulp van externe disciplines.

6.9. Valwild door maaien

Valwild, veroorzaakt door het maaien van grassen en het oogsten van granen is een jaarlijks terugkerend fenomeen. Elk voorjaar vinden veel kalfjes de dood in de messen van een grasmaaier of combine. We moeten trachten deze maaiverliezen tot een minimum te beperken en zo veel mogelijk te voorkomen.

Ook hier blijkt een belangrijke taak weggelegd voor de jachthouder. In overleg met de agrariërs die regelmatig hun graspercelen maaien en graanakkers oogsten, is het wellicht mogelijk afspraken te maken over het tijdstip waarop een perceel gras wordt gemaaid. De jachthouder kan, de avond voorafgaand aan het maaien, met zijn hond (mits reeënrein) het perceel afzoeken of af laten zoeken. Door de lucht van de hond vlucht de geit uit het perceel en haalt 's-nachts de kalveren weg. Zijn op dat moment geen reeën in het perceel aanwezig, dan zullen deze er voorlopig ook niet komen vanwege de aanwezige lucht van de hond. Het plaatsen van lange stokken met op het eind een omgekeerde plastic zak schrikt reeën af en kan ook een oplossing zijn rondom de percelen die binnenkort gemaaid worden. Daarnaast biedt het van binnen naar buiten maaien een goede ontsnappingsmogelijkheid aan het in het veld aanwezige reewild.

6.10. Stroperij

Regelmatig wordt stroperij en dan met name op reewild, binnen het werkgebied van de WBE "Broek en Duin" waargenomen. Dit zijn "ramkraken". Snel het gebied inrijden, schieten en wegwezen. De mobiliteit van de moderne stroper, afgezet tegen het stationaire karakter van ons huidige politiekorps werkt e.e.a. nog meer in de hand.

De bestrijding hiervan, binnen het gehele werkgebied van de WBE, is een activiteit waarvoor 2 BOA's zijn aangesteld.

7. Reewildbeheerplan

Nogmaals onze doelstelling

De Reewildbeheercommissie van de Wildbeheereenheid "Broek en Duin" streeft naar het behoud van duurzame populaties reeën en de bevordering van het welzijn van de reeën in haar werkgebied, waarbij zoveel als mogelijk schade aan land-, tuin- en bosbouw wordt voorkomen en waarbij de verkeersveiligheid extra aandacht verdient. Deze doelstelling is het uitgangspunt geweest waarop het Reewildbeheerplan is gebaseerd.

7.1. Registratie en inventarisatiemethode

Inleiding:

Het is noodzaak de reewildstand in een bepaald gebied zo nauwkeurig mogelijk te bepalen. Een van de aangewezen methoden hiervoor is het verrichten van regelmatige tellingen. Onder verantwoordelijkheid van de Reewildbeheercommissie worden jaarlijks onder meer drie tellingen georganiseerd, waarbij alle jachthouders gezamenlijk een of meerdere velden gaan tellen. Dit zijn de zogenaamde "schemertellingen". Deze tellingen vinden plaats in het voorjaar, eind maart – begin april, en worden enkele keren herhaald om "toevalstreffers" zoveel mogelijk uit te sluiten.

Procedure schemertellingen:

De Reewildbeheercommissie stelt formulieren beschikbaar voor deze reewildtelling, alsmede het gewenste kaartmateriaal, waarop de waarnemingen kunnen worden aangetekend. De gezamenlijke jachthouders en andere vrijwillige waarnemers worden op de dag, waarop de telling plaatsvindt, bijengeroepen op een centraal gelegen punt. De telling geschiedt door groepjes van tenminste 2 personen die een segment van het te tellen gebied voor hun rekening nemen.

7.1 Registratie en inventarisatiemethode: (vervolg)

De tellingen geschieden vanaf hoogzitten, maar ook vanuit auto's, waarbij de tellers of in ieder geval een van hen, kennis dient te hebben van het reewild op zich en van de uittreedplaatsen binnen het te tellen gebied.

Wat wordt er op het telformulier aangetekend: (zie bijlage 11.12)

- De omschrijving van het te tellen gebied
- De namen van de tellers
- Betreft het de ochtend- dan wel de avondtelling
- Het tijdstip waarop het reewild wordt waargenomen
- Wat men heeft kunnen aanspreken; geslacht, leeftijd, locatie
- Wat men niet heeft kunnen aanspreken, maar wel heeft gesignaleerd
- Vertrekriching en tijdstip van vertrek
- Eventuele bijzonderheden

Na afloop van elke telling worden op een overzichtskaart alle telgegevens met eventuele afspringrichting en tijdstip weergegeven. Op deze wijze is het dubbeltellen van het reewild tot een minimum beperkt.

Belangrijk!! Alle drie de tellingen dienen wel door dezelfde telploeg te worden uitgevoerd. Iedereen die mee wil tellen, verplicht zich derhalve het afgesproken aantal tellingen in hetzelfde telgebied met dezelfde ploeg uit te voeren!

Het aantal te houden "schemertellingen" is drie, omdat dit in de praktijk het meest succesvol is gebleken. Deze tellingen worden op drie achtereenvolgende momenten verricht, dat wil zeggen een avondtelling, een ochtendtelling en vervolgens weer een avondtelling. Er is voor deze volgorde gekozen omdat bij een avondtelling andere stukken buiten kunnen treden dan bij een ochtendtelling. Tellingen tijdens hevige regen hebben geen succes. Doorgaans krijgt men dan slechts een fractie van de aanwezige stand te zien. Eventueel kan de Reewildbeheercommissie dan beslissen op een nader te bepalen tijdstip de telling te herhalen.

De telploeg dient op een zodanig tijdstip van het centrale punt te vertrekken dat zij, bij zonnig weer, tenminste 1 uur voor zonsondergang in het telgebied aanwezig is. Bij bewolkt of donker weer dient men tenminste 2 uur voor zonsondergang in het telgebied aanwezig te zijn. De telling wordt beëindigd zodra men de reeën niet meer kan aanspreken. Bij een ochtendtelling dient men uiterlijk een half uur voor zonsopkomst in het telgebied aanwezig te zijn. De telling wordt uiterlijk om 9.00 uur beëindigd.

Resultaat schemertelling alleen ruim onvoldoende.

Zeker in het werkgebied van de WBE "Broek en Duin" met zijn vaak ontoegankelijke velden is het onvoldoende te volstaan met slechts drie schemertellingen. Veel hangt daarom ook af van de waarnemingen van de jachthouder zelf, opgetekend tijdens elk verblijf in zijn veld. Ook wel de "jaarrondtelling" genoemd. Deze opgave aangevuld met het resultaat van de schemertellingen en eventuele controletellingen dienen uiteindelijk als input voor het regulatieplan.

7.1 Registratie en inventarisatiemethode: (vervolg)

De jaarrondtellingen

Vandaar dat ook binnen de WBE "Broek en Duin" wordt overgegaan op jaarrondtellingen. Alle waarnemingen van reewild worden voortaan na elk bezoek aan het jachtveld opgetekend op een daarvoor bestemd formulier. (zie bijlage 11.12)

Belangrijk hierbij zijn:

- Aantal
- Geslacht
- Geschatte leeftijd
- Locatie binnen het jachtveld
- Tijdstip
- Stand of wisselwild
- Valwild
- Bijzonderheden

Op deze wijze denkt de Reewildbeheercommissie tot een zo nauwkeurig mogelijke bepaling te komen van het aantal stuks reewild en een beter inzicht te krijgen in de reewildpopulaties binnen haar werkgebied en kan zij bij twijfel volstaan met het verrichten van eenvoudige controletellingen.

Deze controletellingen worden onder de verantwoordelijkheid van de Reewildbeheercommissie verricht, liefst in het bijzijn van de jachthouder.

Ook hiervoor wordt gebruik gemaakt van de eerder genoemde tellijsten. (zie bijlage 11.12)

7.2. Regulatieplan

Een goed regulatieplan omvat de volgende elementen: (zie o.a. bijlage 11.13)

- Vastgestelde reewildstand, verkregen zoals omschreven onder punt 7.1
- Leeftijdsopbouw van de stand die door middel van waarnemingen en afschotanalyse moet worden verkregen, zie punt 5.4
- De draagkracht in het betreffende biotoop volgens de draagkrachtberekening, methode Prof.Dr. J.L. van Haaften, zie punt 5.3 (bijlage 11.3)
- Berekende, c.q. geschatte aanwas, zie hieronder (bijlagen: 11.4, 11.15 en 11.16)
- Verdeling van afschot in leeftijdsklasse, waarvan de verantwoording bij de jachthouder ligt, beter inzicht in de populaties wordt verkregen door de jaarrondtellingen
- Verdeling van regulering tussen afschot en valwild, waarbij de Reewildbeheercommissie voorlopig het valwild vaststelt op 10% van de voorjaarstelling
- Lokaliseren van het gewenste afschot (locatie in het leefgebied)
- 100% realisatie
- Extra aandacht voor knobokken en slechte spitsers
- Extra aandacht voor een juiste geslachtsverhouding

Onder leeftijdsklasse wordt verstaan:

- ✓ Bokken: jaarling, 2-jarig, plaatsbok en oogstbok (na 5 jaar)
- ✓ Geiten: kalf, smalree, 2- tot 6-jarigen en de oude sik (na 6 jaar)

Het smalree

De levensfase van een vrouwelijk ree is als volgt:

- Het kalf wordt ong. half mei geboren en is dan kalf tot 1 april het jaar daaropvolgend.
- Het heeft dan de status van smalree en wordt in de hierop volgende bronsttijd beslagen, waardoor het drachtig is en derhalve meetelt voor het aanwasgetal

Een smalree wordt daarom in de berekeningen beschouwd als een volwassen geit en dat is tevens de reden waarom de naam niet in het berekeningsmodel voor komt.

7.2 Regulatieplan: (vervolg)

Regulatie plan Reewild 2000 t/m 2010

Jaar	Getelde voorjaarsstand	Correctie valwild	Aanwas 85% van het volwassen vrouwelijk reewild	Zomerstand = voorjaarsstand + aanwas	Regulatie = 80% van het verschil zomerstand minus ideale voorjaarsstand B:232 G: 233	Realisatie regulatie (afschot)
------	------------------------	-------------------	---	--------------------------------------	---	--------------------------------

Bok	Geit	kalf	Totaal	90%	Bok	Geit	Bok	Geit	Totaal	Bok	Geit	Bok	Geit
-----	------	------	--------	-----	-----	------	-----	------	--------	-----	------	-----	------

2000	130	213	231	574	517	81	81	302	377	680	56	115	60	65
2001	173	221	206	600	540	85	85	333	376	709	81	115	60	70
2002	173	216	205	594	535	83	83	331	369	700	79	109	60	85
2003	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
2004				0	0	0	0	0	0	0	0	0		
2005				0	0	0	0	0	0	0	0	0		
2006				0	0	0	0	0	0	0	0	0		
2007				0	0	0	0	0	0	0	0	0		
2008				0	0	0	0	0	0	0	0	0		
2009				0	0	0	0	0	0	0	0	0		
2010				0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Jaar:	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
✓ Voorjaarsstand:	574	600	594				stukks reewild
✓ Zomerstand:	755	788	778				stukks reewild
✓ Ideaalstand totale WBE:	558	558	558				stukks reewild
✓ Ideaalstand reewildpercelen:	465	465	465				stukks reewild

Uit het overzicht in bijlage 11.5 en bovenstaand plan wordt duidelijk dat de tellingen hoger zijn dan de berekende draagkracht in het gebied. En niet zo'n klein beetje ook!

(zie pagina 11) Een verdere stijging van de reewildstand is niet gewenst i.v.m. de schadegevoeligheid van de vele boomkwekerijen, de gezondheid van de populatie, alsmede de verkeersveiligheid.

Verder moet rekening worden gehouden met het feit dat uit onderzoek is vastgesteld dat wanneer het aantal reeën groter wordt dan de draagkracht van het terrein, de conditie van de dieren versneld achteruit gaat en ze vatbaarder worden voor parasieten. Ook de geconstateerde toename van het aantal knopbokken is een indicatie voor een te hoge reewildstand. De toewijzing en de realisatie van het te reguleren aantal reewild, zal in de komende jaren daarom moeten worden verhoogd.

7.3. Aanvraag vergunning

Op grond van voorgaande gegevens, stelt de Reewildbeheercommissie zich voor om met ingang van 2001 voor de periode 2001-2010, jaarlijks minimaal 90 bokken en 95 reegeiten te reguleren. Dit afschot wordt als een maximum gehanteerd. Indien tussentijdse tellingen en of andere ontwikkelingen aanleiding geven om een groter deel van de populatie te reguleren of om juist een deel van het afschot niet te vervullen, zal dit in het jaarlijks in te leveren beheerplan, met een toelichting worden beargumenteerd. Afhankelijk van de uitkomst daarvan kan het afschot voor het volgende jaar worden bijgesteld.

7.4. Realisatie van de toezegging

In de velden, waar de stand hoog is, krijgt de reewildjager een hoger afschot toegewezen. Indien hij het toegewezen afschot niet realiseert, gaat de Reewildbeheercommissie ervan uit dat de opgegeven stand te hoog was en wordt de toewijzing het jaar daarop bijgesteld. Het argument "tijdgebrek" of "slechte weersomstandigheden" kan worden ondervangen door een collega reewildjager te inviteren.

Let wel, het is een gezamenlijke verantwoording. Uiteindelijk gaat het erom dat in het totale gebied een gezonde en verantwoorde stand gehandhaafd blijft. Dit is in de eerste plaats van belang voor het reewild zelf, maar daarnaast ook voor de landbouw, bosbouw, verkeer en recreatie.

Het afschot moet voornamelijk in de jonge leeftijdsklasse plaatsvinden. (40-60% een- en tweejarigen). De rest van het afschot zal onder de volwassen exemplaren van de populatie, met de nadruk op oude en zwakkere dieren plaatsvinden.

Voor eventueel in het veld aanwezige kreupele of zieke exemplaren kan de Reewildbeheercommissie op verzoek van de jachthouder een extra afschot (loodje) verstrekken.

De afgelopen 4 jaren is gemiddeld 90% van de regulatieplannen gerealiseerd. Dit is ver boven het landelijk gemiddelde van 66%!

7.5. Toewijzing en toonplicht

Bij de toewijzing van het afschot aan de jachthouders ontvangt ieder:

- Een afschrift van de vergunning van Gedeputeerde Staten van de Provincie Noord Brabant, inclusief de voorwaarden. (bijlage 11.11)
- Het bijbehorende wildmerk (loodje), wat terstond na het bemachtigen van het ree sluitend wordt aangebracht rond de achillespees van een van de achterpoten. (bij het niet voldoen aan deze voorwaarde, kan de vergunning worden ingetrokken)
- Toonformulieren

Het bemachtigde ree moet zo spoedig mogelijk door de reewildjager worden getoond aan een van de vier daarvoor door de Reewildbeheercommissie aangestelde controleurs. Tevens vult de reewildjager een toonformulier in, waarop o.a. wordt vermeld: (bijlage 11.14)

- Datum en tijd van het afschot
- Nummer van het wildmerk
- Geslacht en geschatte leeftijd van het stuk
- Ontweid gewicht en de conditie waarin het ree zich bevond
- Aantal embryo's
- Eventuele ziektebeelden en of parasieten
- Aard en afmeting van het gewei
- Jachtveldnummer
- Reden regulatie (schade, verkeer, ziekte of populatiebeheer)
- Verdere bijzonderheden

7.6. Het loodje (wildmerk)

Het specifieke wildmerk, wat terstond na het bemachtigen van het ree, sluitend wordt aangebracht, blijft, mede ook na ruggespraak met de Provincie Noord Brabant, gehandhaafd. Het gebruik van dit wildmerk is bekend bij het Korps Politie en de meeste poeliers/slagers in het werkgebied van de WBE "Broek en Duin". De loodjes, met steeds wisselende kleurcodes en nummers, welke jaarlijks door de Reewildbeheercommissie worden uitgegeven, worden aan bovengenoemde instanties bekend gemaakt.

Derhalve is het niet aan te raden om binnen het werkgebied van de WBE reewild te vervoeren wat niet is voorzien van een loodje.

7.7. Kreupele en zieke stukken

Wanneer er bij de jachthouder/reewildjager een melding binnenkomt van een ziek of kreupel stuk reewild, dan kan de Reewildbeheercommissie hiervoor een extra loodje afgeven.

Het extra loodje wordt slechts voor een "bepaalde tijd" afgegeven en de jachthouder verplicht zich, direct na regulatie het zieke dan wel kreupele stuk te tonen bij een van de vier controleurs.

7.8. BOA's

Voor het toezicht in haar werkgebied hebben de WBE "Broek en Duin" een tweetal parttime BOA's

aangesteld.

Deze Boa's zijn volledig opgeleid en toegerust en opereren in nauwe samenwerking met de plaatselijke politie. De Boa's oefenen regelmatig veldtoezicht uit en zien toe op de naleving van de Jachtwet, de Vogelwet, de Visserijwet, de Milieuwet (met name het clandestien storten van afval), de Wet Wapens en Munitie en de Wegenverkeerswet. Verder zien ze toe op het illegaal stoken, illegale vuilstort, vandalisme, loslopende honden en vernielingen aan groen, etc.

Tevens voorzien ze desgevraagd recreanten van informatie en van een stukje voorlichting. Heel belangrijk zijn ook hun contacten met grondgebruikers en de mensen die in het buitengebied wonen en werken.

Er gaat een positieve PR vanuit en die bereik je alleen door met de "overtreders" in gesprek te treden en ze te wijzen op de gevolgen van hun handelen. (denk hierbij aan de hondenbezitters)

Voor de preventieve werking die uitgaat van het hebben van goed gemotiveerde en opgeleide Boa's is zeer belangrijk voor de WBE "Broek en Duin".

7.9. Nazoek

"Reewildjacht is een opdracht en toon daarom respect"

Het ergste wat een reewildjager kan overkomen is het ziek- of aan schieten van het stuk. Echter het is **de plicht** van elke reewildjager om in dit geval nazoek te verrichten.

Belangrijk hierbij zijn;

- Markeer de aanschotplaats, maar ga er beslist niet over lopen banjeren,
- Ga niet zelf het spoor uitlezen, maar betreedt zo min mogelijk de aanschotplaats alsmede de afspringrichting,
- Regel een goede zweethond, zie hiervoor de zweethondenlijst van de KNJV
- (bijlage 11.17) Let op de schottekens voor de juiste keuze van de zweethond!
- Regel een deskundige zweethondenman/-vrouw, iemand die een zweetspoor kan lezen
- Ga met hooguit twee geweerdragers het veld in voor de nazoek (inclusief de zweethondenman/-vrouw)
- Maak goede afspraken met buur-WBE's en buurjagers, aangeschoten reewild kent geen grenzen
- Erecode: de zweethondenman/-vrouw is de eerst aangewezen voor het plaatsen van het vangschot.

*Nazoek is mogelijk tot 24 uur nadat het schot is gevallen.
Gedurende deze periode kan men, indien het de aanschotplaats niet is betreden,
een goed resultaat bereiken.*

8. De reewildjager

De reewildjager, belast met het beheer van het reewild in zijn veld, is continue bezig met het bewaken van de kwaliteit van de populatie. Het reguleren, het afschot, is slechts een middel om dit uiteindelijke

doel te bereiken en mag nooit en te nimmer tot hoofdzaak worden verheven.

Iedere reewildjager, die zijn jaarlijks toegestane afschot binnen het werkgebied heeft gerealiseerd, verplicht zich om over het desbetreffende seizoen (jaar):

- De toonformulieren volledig in te vullen en beschikbaar te stellen aan de Reewildbeheercommissie (zie bijlage 11.14)
- De geweien van de gereguleerde bokken beschikbaar te stellen voor de jaarlijks in Chaam te houden reewildtoonstelling, georganiseerd door de "Vereniging het Reewild"
- De geweien op de jaarlijks te houden jaarvergadering voor reewildjagers te tonen.
- De gegevens, voortkomend uit de jaarrondtelling in zijn terrein, beschikbaar te stellen aan de Reewildbeheercommissie die deze gegevens op haar beurt gebruikt als input voor de vergunningaanvraag.

9. Voorlichting

Voorlichting is een belangrijk onderdeel van het reewildbeheer. We kennen voorlichting aan derden en dan moeten we denken aan scholen, allerlei instanties, maar ook aan individuen.

En er is interne voorlichting. Uitwisselen van ervaringen en overdracht van kennis.

De Reewildbeheercommissie denkt hierbij aan:

- Lezingen
- Excursies
- Gezamenlijk inschieten van de kogelbuks
- Gezamenlijk verbeteringsprojecten oppikken inzake het biotoop
- Ontweiden / slachten
- Cursus reewildbeheer

Deze punten dienen nog nader uitgewerkt, maar zullen naar gelang de belangstelling snel kunnen worden uitgerold.

10. Tot slot

In dit Reewildbeheerplan zijn nog geen bijstellingen noodzakelijk. Mochten zich echter, tijdens de looptijd van het plan, situaties en of veranderingen voordoen binnen het werkgebied van de WBE "Broek en Duin" van structurele dan wel ingrijpende aard, dan zal de Reewildbeheercommissie de

gevolgen daarvan onderkennen in dit plan. Tevens zullen de eventuele wijzigingen kenbaar worden gemaakt in de jaarlijkse reewildrapportage.

Aan de hand van de uitkomsten, voortvloeiend uit een jaar lang reewildbeheer, wordt een evaluatie opgesteld. Deze evaluatie zal jaarlijks als supplement aan het Reewildbeheerplan 2001 – 2010 worden toegevoegd.

Tijden veranderen snel, het reewild vernadert. Wij reewildbeheerders ondervinden dat als geen ander. Het beheer wordt waardevoller en vooral intenser. We moeten inventariseren en plannen opstellen om vervolgens tot een verantwoord en voor het reewild uitgekend beheer te komen.

Capreolus Capreolus, het ree verandert. Het past zich continue aan. Laten wij een voorbeeld nemen aan aanpassingskracht van het ree.

Udenhout, 17 augustus 2000

Herziene versie: Udenhout, 30 oktober 2001

11. Bijlagen

11.1. Topografische kaart van het werkgebied

11.2. Kaart wildspiegelplan en valwild

- 11.3. Draagkrachtberekening op basis van biotoopwaardering
- 11.4. Regulatie doorrekenmodel
- 11.5. Historisch overzicht (aantallen)
- 11.6. Historisch overzicht (valwild)
- 11.7. Meldingsformulier valwild
- 11.8. De reewildbeheerders in het werkgebied van de WBE "Broek en Duin"
- 11.9. Kwaliteit / gemiddeld gewicht reewild / reden afschot
- 11.10. Kaart biotoopplan
- 11.11. Model subvergunning
- 11.12. Reewild telformulieren
- 11.13. Aanvraag reewildregulatie/afschot
- 11.14. Regulatie/toonformulier
- 11.15. Theoretische benadering reewildstand vanaf 01-01-2000
- 11.16. Historisch overzicht van gerealiseerd afschot
- 11.17. Zweethondenlijst Brabant / Limburg
- 11.18. Optie
- 11.19. Optie
- 11.20. Optie

Bronnen:

- Prof. Dr. J.L. van Haaften, Reewild en Reewildbeheer, 1994
- Prof. Dr. J.L. van Haaften, Cursus Reewild, Vereniging het Reewild, Regio Limburg, 2000
- Erhard Veckermann, Der Rehwildabchuss, 1978
- Bruno Hespeler, Rehwild heute "Lebensraum Jagd und Hege", 1999

- Ferdinand von Raesfeld / A.H. Neuhaus / K. Schaich, Das Rehwild
- Fred Kurt, Das Reh in der Kulturlandschaft
- Rehwild report, "Das Praxis Buch"
- Daan Wildschut, wat zegt Raesfeld en wat zeggen anderen over het aanspreken van reewild, 1966
- J.C. van der Meijden, decennia lang praktijkervaring
- H.A. van de Voort, R.A.C. 8, 1994
- J.A. Eygenraam, de grote landzoogdieren van Nederland, 1973
- Drs. Ir. J. Poutsma en H. Meijeringh, Het Ree
- Vereniging het Reewild
- Capreolus, tijdschrift voor reewildbeheer
- Piet Scholtze, Reewildbeheerplan WBE "Broek en Duin", 1998
- KNJV
- De "Nederlandse Jager"
- Gesprekken met
 - Provincie Noord Brabant
 - Collegae reewildbeheerders
- Eigen waarnemingen

De Reewildbeheercommissie beveelt de bovenstaande geraadpleegde boeken, warm aan bij de reewildjager, teneinde een beter inzicht te verkrijgen in het complexe leven van het reewild.